

SOU 1978:63

Riksdagens inövnings

Ur KB:s samlingar

Digitaliserad år 2013

National Library
of Sweden

Statinga företag

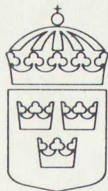
Betänkande av redovisningsutredningen

SOU 1978:63

Riksdagens insyn i statliga företag

Betänkande av redovisningsutredningen

253-
63

Statens offentliga utredningar
1978:63
Industridepartementet

Riksdagens insyn i statliga företag

Betänkande av redovisningsutredningen
Stockholm 1978

Omslag Johan Hillbom
Jernström Offsettryck AB

ISBN 91-38-04423-4
ISSN 0375-250X
Gotab, Stockholm 1978

Till statsrådet och chefen för industridepartementet

Den 17 juni 1976 bemyndigades dåvarande chefen för industridepartementet att tillkalla ledamöter för att utreda möjligheterna att förbättra insynen i de statliga företagen. Med stöd av detta bemyndigande tillkallade departementschefen den 2 september 1976 såsom ledamöter generaldirektören Sven Moberg, ledamöterna av riksdagen redaktören Olle Svensson och docenten Daniel Tarschys. Tillika uppdrogs åt Moberg att såsom ordförande leda kommitténs arbete.

Ledamöterna har antagit namnet redovisningsutredningen.

Departementschefen har den 16 november 1976 förordnat auktoriserade revisorn Birger Sonesson att såsom sakkunnig biträda utredningen.

Experter åt utredningen har varit kanslirådet Leif Sjöström (fr. o. m. den 1 november 1976 t. o. m. den 1 oktober 1977) och byrådirektören Björn Edsta (fr. o. m. den 13 december 1976).

Utredningens sekreterare har varit departementssekreteraren Margaretha Stålfors (fr. o. m. den 13 september 1976). Som biträdande sekreterare har tjänstgjort ekonomie studerande Peter Nilsson (fr. o. m. den 1 december 1977).

Utredningen får härmed överlämna betänkandet Riksdagens insyn i statliga företag. Uppdraget är därmed avslutat.

Stockholm den 19 september 1978

Sven Moberg

Olle Svensson

Daniel Tarschys

/Margaretha Stålfors

Innehåll

<i>Sammanfattning</i>	7
1 <i>Inledning</i>	11
2 <i>Nuvarande insyn och information</i>	15
2.1 Företagsformer	15
2.2 Nuvarande former för insyn och information	16
2.3 Publikationen Statliga företag	17
3 <i>De statliga företagen</i>	19
4 <i>Riksdagsbehandling av frågor om statliga företag</i>	23
4.1 Riksdagsbehandling av Statsföretags årsredovisning	24
4.2 Riksdagsbehandling av insynsfrågorna	25
5 <i>Statsmakternas behov av insyn och information</i>	27
6 <i>De statliga företagens offentliga redovisning</i>	29
6.1 Inledning	29
6.2 Undersökning av årsredovisningarnas innehåll	30
6.3 Riksrevisionsverkets arbete med affärsverkens årsredovisningar	32
6.4 Synpunkter från företrädare för statliga företag m. fl.	32
6.5 Social redovisning	33
6.6 Kommitténs förslag	34
7 <i>Regeringens årliga redovisning till riksdagen av de statliga företagens verksamhet</i>	39
8 <i>Register över statliga företag</i>	43
9 <i>Riksdagsledamöternas närvarorätt vid de statliga aktiebolagens bolagsstämmor</i>	45
10 <i>Kostnadsuppskattningar</i>	49

Bilagor

Bilaga 1	<i>Bohlins Revisionsbyrå AB:s undersökning</i>	51
Bilaga 2	<i>Förslag till lag (0000:000) om riksdagsledamöters närvarorätt i statliga aktiebolags bolagsstämmor</i>	83

Sammanfattning

Enligt direktiven har redovisningsutredningen haft i uppdrag att lägga fram förslag till åtgärder som kan förbättra informationen om och insynen i de statliga företagen.

Vi har sett det som en huvuduppgift att försöka förbättra informationen till regering och riksdag och därmed skapa ett bättre beslutsunderlag för statsmakterna. En förbättrad information till riksdagen bör även allmänheten kunna dra nytta av. Med hänsyn till vårt utredningsuppdrag har vi ej haft anledning att ompröva de former i vilka beslut om enskilda affärsverk eller bolag fattas.

Till de statliga företagen har vi räknat de sju affärsdrivande verken och aktiebolag i vilka staten äger minst hälften av aktiekapitalet. Den statliga företagssektorns betydelse inom näringslivet har ökat under 1970-talet. Den totala omsättningen inom sektorn uppgick för år 1977 till drygt 50 miljarder kronor. Antalet sysselsatta uppgår till ca 270 000. Produktionens förädlingsvärde utgör f. n. ca 6 % av bruttonationalprodukten. Antalet anställda utgör 6 % av landets förvärvsarbetande befolkning. Det statliga ägandet är spritt över stora delar av näringslivet, om än numera med en tyngdpunkt i de klassiska svenska basnäringarna. Detta har fått till konsekvens att de statliga företagen spelar en avgörande roll på det regionala planet i främst Norrbottens län. En stor del av de statliga aktiebolagen är samlade i Statsföretag AB som bildades 1 januari 1970. Ett större antal av de statliga aktiebolagen har under de senaste åren kommit att ligga utanför Statsföretag. Staten har bl. a. gått in som aktieägare i flera viktiga branscher för att medverka i omfattande och nödvändiga strukturrationaliseringar.

I kapitel 6 redovisar vi en undersökning över de statliga företagens årsredovisningar. Denna undersökning, som gjorts av Bohlins Revisionsbyrå AB, visar bl. a. att det inte torde föreligga några väsentliga skillnader mellan informationsinnehållet i de större statliga och de börsregistrerade företagens årsredovisningar. Undersökningen visar dock att de statliga företagens ekonomiska redovisning sinsemellan skiljer sig åt i viktiga avseenden. Vi anser det önskvärt att de statliga företagen utvecklar enhetligare principer än f. n. i enskilda delar av den ekonomiska redovisningen och söker finna mer likartade former för presentation av boksluten. Detta skulle möjliggöra en ökad tillgänglighet och överskådlighet av informationen från de statliga företagen. Det skulle också möjliggöra en mer ingående analys av den statliga företagssektorn.

Vi har funnit det lämpligt att i årsredovisningen skilja mellan grundinfor-

mation och kompletterande information. Med grundinformation avser vi sådana uppgifter som krävs enligt lagstiftning och redovisningspraxis. Det är till övervägande delen uppgifter av ekonomisk karaktär. Den kompletterande informationen omfattar sådana uppgifter som har nära anknytning till och kompletterar den ekonomiska redovisningen. Det är uppgifter som ger en fylligare bild av ett företags olika resurser, problem och framtida möjligheter än vad enbart de ekonomiska redovisningshandlingarna kan ge. Exempel på kompletterande information är uppgifter om bl. a. marknad, organisation, framtidsprognoser, personal och arbetsmiljö.

När det gäller grundinformation bör det statliga företagen utveckla en enhetlig terminologi och enhetliga värderings- och redovisningsprinciper. Vad gäller den kompletterande informationen anser vi – med hänsyn till att det ännu inte finns någon utvecklad praxis inom detta område – att man inte kan ställa samma krav på enhetlighet för denna som för grundinformationen. Det är dock önskvärt att man finner fastare former för hur den kompletterande informationen bör vidareutvecklas.

Vi föreslår att arbetet med att närmare utforma regler och anvisningar för de statliga företagens årsredovisningar överlämnas till en särskild redovisningsgrupp med bl. a. representanter för de större statliga företagen. Gruppens arbete kan lämpligen anknyta till det utvecklingsarbete i redovisningsfrågor som Statsföretag bedriver. Vi föreslår att ansvaret för redovisningsgruppen organisatoriskt knyts till Statsföretag som är det största statliga aktiebolaget. Redovisningsgruppen bör ha till uppgift dels att utfärda rekommendationer i värderings- och redovisningsfrågor, dels att bedriva utvecklingsarbete rörande särskilda frågor. I gruppen bör ingå representanter för olika statliga aktiebolag. Redovisningsgruppen bör få särskilda medel för att kunna genomföra utredningar och för sekretariatsuppgifter. Vårt förslag innebär att de statliga aktiebolagen ska tillskjuta de medel redovisningsgruppen kan behöva.

I kapitel 7 föreslår vi att regeringen varje år överlämnar en mer fullständig riksdagen över det statliga företagsägandet. Den årliga redogörelsen bör i första hand bygga på de enskilda företagens årsredovisningar och kan överlämnas i skrivelse från regeringen till riksdagen vilket medför motionsrätt och utskottsbehandling. Redogörelsen bör bl. a. omfatta uppgifter om de statliga företagens resultat, omsättning och sysselsättning. Den bör även innehålla uppgifter om det statliga ägandets utveckling och förändring inom olika branscher och inom olika företag.

Vi föreslår vidare att rapporten ges en sådan utformning att den kan användas som informationskälla för alla intressenter som söker uppgifter om statliga företag. Rapporten bör ges spridning även utanför riksdagskretsen. Rapporten bör ge regering och riksdag möjlighet och underlag att diskutera utvecklingstendenser och principer för statlig företagspolitik.

Med några års mellanrum, t. ex. en gång per riksdagsmandatperiod, bör rapporten göras mer omfattande och då innefatta en principdeklaration från regeringens sida om det statliga företagandets mål och riktlinjer. Regeringen bör i ett sådant sammanhang redogöra för hur de statliga företagen levt upp till riksdagens näringspolitiska och arbetsmarknadspolitiska viljeyttringar, exempelvis hur arbetsmiljön förbättrats, hur företagen bidrar till att skydda och förbättra den yttre miljön, hur den vidgade arbetsrätten tillämpats m. m.

Vårt förslag innebär att hittills tillämpad riksdagsgranskning av årsredovisningar för Statsföretag och Svenska Varv bör upphöra.

Publikationen Statliga företags syfte att ge en samlad information över statens verksamhet i företagsform bör också bli tillgodosett genom regeringens årliga rapport över de statliga företagens verksamhet. Utgivningen av publikationen Statliga företag kan därför upphöra.

I kapitel 8 föreslår vi att ett register läggs upp över de företag där staten har ett aktieägarintresse. Ett företagsregister bör kunna bli ett viktigt underlag för regeringens rapport till riksdagen. Registret bör även kunna tillgodose regeringens, riksdagens och allmänhetens behov av löpande information om de statliga företagen. Rapporteringen till registret skulle kunna ersätta den rapportering som f. n. årligen sker till industridepartementet. Registret bör omfatta uppgifter om affärsverken och alla hel- och delägda bolag som staten äger direkt samt dotter- och dotterdotterbolag till bolag som staten äger till 50 % eller mer. Det bör även omfatta vissa uppgifter om minoritetsintressen. För varje företag bör anges statens andel av aktiekapitalet, omsättning, resultat, eget kapital, anställda, verksamhetens inriktning m. m. Vi föreslår att registret förs vid Statistiska Centralbyrån.

I kapitel 9 föreslår vi att varje riksdagsman får rätt att närvara och ställa frågor på bolagsstämmor i direkt ägda aktiebolag med mer än 50 anställda där staten har ett ägarinflytande på 50 % eller mer av aktiekapitalet eller röstetalet. Ledamöterna får därigenom möjlighet till insyn i företag som för tillfället tilldrar sig uppmärksamhet av exempelvis närings- och sysselsättningspolitiska skäl. Ledamöterna kan dessutom kontinuerligt följa verksamheten i ett eller flera statliga aktiebolag och bevaka verksamheten i bolag med anknytning till den egna valkretsen.

Kommittén har gjort en utvärdering av erfarenheterna av den nuvarande ordningen med 18 riksdagsledamöters närvarorätt vid Statsföretags bolagsstämmor. Vi har därvid funnit att erfarenheterna är så goda att systemet bör behållas på det sätt som det kommit att fungera i praktiken. De intervjuer som vi gjort med riksdagsledamöter som deltagit i bolagsstämmorna och fått del av övrig information från Statsföretag visar att de till övervägande delen är nöjda med den information och insyn de härigenom får. Statsföretag finner den nuvarande faktiska ordningen med informationstillfällen vid sidan av själva bolagsstämmorna vara av värde. Vi anser att nuvarande praxis skall behållas. Vi föreslår att, förutom en allmän närvarorätt, de hittills utsedda 18 riksdagsledamöterna ges möjlighet att delta vid särskilda informationskonferenser med Statsföretag.

Vi vill vidare föreslå att denna ordning utvidgas att omfatta även Svenska Varv. Denna företagsgrupp kan hittills ses som det viktigaste exemplet på helstatliga företagsbildningar som tillkommit utanför Statsföretag. Vi föreslår att de 18 riksdagsledamöterna även utses att delta i informationskonferenser med Svenska Varv.

Kommitténs förslag är inte av sådan karaktär att kostnaderna för dem kan kvantifieras på ett meningsfullt sätt. Vi nöjer oss därför med att konstatera att ett genomförande av våra förslag kräver ökade resurser både i inhämtandet och publiceringen av uppgifter om statliga företag. Dessa merkostnader bör enligt vår mening till stor del kunna bestridas genom omprioriteringar i existerande verksamheter.

Den av oss föreslagna redovisningsgruppen föreslås få vissa medel från de statliga aktiebolagen för att kunna genomföra särskilda utredningar och för sekretariatsuppgifter. Kostnaden för att lägga upp ett ADB-baserat register över statliga företag har av Statistiska Centralbyrån beräknats till ca 50 000 kr. Den årliga kostnaden för uppdatering och skötsel av registret har angivits till 20–30 000 kr.

Våra förslag innebär en konkretisering av det enhälliga uttalande som näringsutskottet gjorde vid riksdagen våren 1976 att insynen i och redovisningen från de statliga bolagen borde kunna förbättras.

1 Inledning

Redovisningsutredningens uppdrag har varit att undersöka behovet av och lägga fram förslag till åtgärder som kan förbättra informationen om och insynen i de statliga företagen. Direktiven för utredningsuppdraget angavs av dåvarande chefen för industridepartementet, statsrådet Johansson, i ett anförande till statsrådsprotokollet den 17 juni 1976. Statsrådet anförde följande.

De statliga företagen – aktiebolag och affärsdrivande verk – sorterar under sju olika departement nämligen industridepartementet, kommunikationsdepartementet, finansdepartementet, försvarsdepartementet, handelsdepartementet, jordbruksdepartementet och socialdepartementet. Flertalet av de statliga företagen, däribland Statsföretag AB med dotterbolag, sorterar under industridepartementet.

I samband med riksdagens beslut om bildandet av Statsföretag AB (prop. 1969:121, SU 168, rskr 381) behandlades frågan om information om och insyn i de statliga företagen. Riksdagens beslut innebär att Statsföretags årsredogörelse årligen skall föreläggas riksdagen. Vidare utser riksdagen varje år 18 riksdagsledamöter vilka får delta i Statsföretags bolagsstämmor med rätt att ställa frågor rörande verksamheten inom såväl Statsföretag som samtliga dess dotterbolag. Slutligen utser riksgäldsfullmäktige på riksdagens vägnar två av de fem revisorer som skall finnas i Statsföretag.

Industridepartementet ger varje år ut publikationen Statliga företag. I denna lämnas en redogörelse för verksamheten i affärsdrivande verk och statligt ägda aktiebolag. Urvalsprincipen är att bolag i vilka staten direkt eller indirekt äger 50 % eller mer av aktierna redovisas. I publikationen ingår bolag som sorterar under något departement samt dessa bolags aktieinnehav i dotterbolag. Dessutom anges väsentliga minoritetsposter. Icke rörelsedrivande bolag och fastighetsbolag har hittills lämnats utanför redovisningen. Syftet med publikationen är att ge en lättillgänglig och överskådlig information över den statliga verksamheten i företagsform.

Under riksmötet 1975/76 väcktes flera motioner rörande insynen i de statliga företagen. Näringsutskottet anförde i sitt utlåtande (NU 1975/76:39) över motionerna att det är väsentligt att de statliga företagens offentliga redovisning utformas på ett sådant sätt att både riksdagen och en större allmänhet får goda förutsättningar att följa och bedöma verksamheten. Ett stort mått av öppenhet bör eftersträvas. Utskottet fann inte att den praxis som nu tillämpas ger anledning till generell kritik, men ansåg att informationen om statliga företag bör kunna förbättras, inte minst vad gäller möjligheten att få en samlad överblick över den statliga företagssektorn, inkl. dotterbolag inom olika koncerner. Utskottet föreslog att frågan om förbättrad redovisning av och ökad insyn i statliga företag skulle utredas genom regeringens försorg och resultatet av detta utredningsarbete föreläggas riksdagen. Riksdagen beslöt i enlighet härmed (rskr 1975/76:220).

Då vi nu har några års erfarenhet av det system för information om de statliga

företagen som infördes år 1970 anser även jag att det är lämpligt att göra en översyn av dessa frågor. Jag anser därför att en kommitté bör tillsättas för detta ändamål. Kommitténs uppgift bör i huvudsak vara att undersöka

- vilka som kan ha intresse av en utvidgad information om de statligt ägda företagen,
- vilken information om och insyn i dessa företag som kan behövas med hänsyn till olika intressenter,
- i vilka former sådan information lämpligen bör lämnas.

Till ledning för utredningsarbetet vill jag nämna följande.

De statliga företagen omfattar affärsdrivande verk och aktiebolag. I fråga om handlingar som upprättas hos eller kommer in till de affärsdrivande verken gäller offentlighetsprincipen. Vem som helst kan således ta del av handlingar som finns hos de affärsdrivande verken i den mån lagen (1973:249) om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar inte ger stöd för hemlighållande. Med undantag för domänverket beslutar riksdagen årligen om affärsverkens investeringsanslag. Affärsverkens driftbudget fastställs av regeringen. Också här är domänverket undantaget.

Handlingar hos de statligt ägda aktiebolagen är inte offentliga. I ekonomiskt avseende är bolagen fristående från statsverket. Normalt beslutar riksdagen endast om riktlinjer för verksamheten eller om medelstillskott.

Behovet av särskilda former för insyn blir mot den angivna bakgrunden något olika för affärsverk och aktiebolag. Kommittén bör undersöka om det är möjligt att ge generella riktlinjer eller om särskilda regler behövs för affärsverk resp. bolag.

I fråga om aktiebolagen vill jag påpeka att ansvaret för förvaltningen i första hand åvilar styrelsen och verkställande direktören. Ytterst tillkommer ägaransvaret regeringen inom ramen för dess grundlagsenliga, styrande makt. Det bör inte ankomma på kommittén att överväga några ändringar i dessa avseenden.

Jag vill erinra om att budgetutredningen (SOU 1973:43-46) och affärsverkskommittén har lagt förslag som bl. a. berör hithörande frågor. Som chefen för finansdepartementet anförde i 1975 års kompletteringsproposition (1975:100) bereds f. n. dessa förslag inom regeringskansliet.

Industridepartementet kommer i år att ge en utökad information om de statliga företagen i publikationen *Statliga företag*. Presentationen av Statsföretags dotter- och dotterdotterbolag kommer att utvidgas, liksom även redogörelsen för de bolag i vilka affärsverken förvaltar aktier. Vidare kommer redovisningen av minoritetsposter att utvidgas. Publikationen kompletteras med en förteckning över statens direkta och indirekta aktieinnehav.

Kommittén bör studera möjligheterna att finna ett praktiskt system för att få en fullgod överblick över de företag staten äger inkl. dotterbolag och aktieinnehav inom olika koncerner samt minoritetsposter. Kommittén bör också undersöka om riktlinjer bör utfärdas för utformningen av årsredovisningen för statliga företag i syfte att öka informationen om företagen.

Kommittén bör vidare göra en utvärdering av resultatet och erfarenheterna av riksdagsledamöternas deltagande i Statsföretags bolagsstämmor och mot bakgrund därav pröva behovet av och formerna för en ökad insyn i Statsföretagsgruppen från riksdagens sida. Erfarenheter även från andra länder kan vara av intresse. Kommittén bör vidare pröva motsvarande frågor för statliga företag, som inte ingår i Statsföretagsgruppen.

Utredningsarbetet har i första hand varit inriktat på hur man skall kunna förbättra informationen till regering och riksdag och utvidga insynen i de statliga företagen för riksdagens ledamöter. En utvidgad och förbättrad information till statsmakterna bör även allmänheten och massmedia kunna

dra nytta av. Årsredovisningen är en offentlig handling. Förbättringar i denna kan ge ökade kunskaper till olika grupper som efterfrågar information om statliga företag.

När det gäller informationen från de statliga företagen har vi begränsat vårt arbete till informationen i årsredovisningen. Vi har inte försökt bedöma de statliga företagens informationsverksamhet i övrigt.

Bohlins Revisionsbyrå AB har för kommitténs räkning gjort en undersökning av informationen i statliga företags årsredovisningar och jämförelse med enskilt ägda företags årsredovisningar.

Kommittén har gjort en utvärdering av systemet med riksdagsledamöternas insyn i de statliga företagen genom bestämmelsen om rätten att deltaga i Statsföretags bolagsstämmor. Vi har därvid inhämtat synpunkter från berörda riksdagsledamöter och Statsföretag.

För vissa av de fiskala aktiebolagen gäller en särskild ordning beträffande styrelsens sammansättning och val av revisorer. Våra förslag i detta betänkande påverkar inte denna ordning.

Våra förslag berör i första hand de statliga aktiebolagen och blott i mindre utsträckning affärsverken. Med statliga aktiebolag avser vi aktiebolag som staten äger direkt eller indirekt till hälften eller mer av aktiekapitalet. I fortsättningen används beteckningen bolag som liktydigt med aktiebolag.

Med direkt ägande menas att staten själv äger aktierna i ett bolag. Indirekt ägande betyder att staten äger aktier i ett bolag genom en juridisk person dvs. genom ett annat aktiebolag.

De statliga aktiebolagen utgör tillsammans med de affärsdrivande verken de statliga företagen.

Till de affärsdrivande verken räknas domänverket, förenade fabriksverken, luftfartsverket, postverket, statens järnvägar, statens vattenfallsverk och televerket.

Staten är också direkt eller indirekt delägare i ett stort antal aktiebolag. Här skiljer vi mellan minoritets- och majoritetsandelar.

Med minoritetsandel, minoritetspost eller minoritetsintresse avser vi ägarandelar i aktiebolag som understiger hälften av aktiekapitalet.

Med majoritetsandel, majoritetspost eller majoritetsintresse avser vi ägandet i aktiebolag som överstiger hälften av aktiekapitalet men som ej omfattar hela aktiekapitalet.

2 Nuvarande insyn och information

2.1 Företagsformer

De affärsdrivande verken har större frihet i ekonomiska frågor och personalfrågor än andra statliga myndigheter. De skall täcka driftkostnaderna (inkl. avskrivningar) med de löpande intäkterna och dessutom lämna avkastning på investerat statskapital. Affärsverkens tillgångar och skulder inkluderas i statsbudgeten. Affärsverken har inte någon upplåningsrätt. Allt långfristigt kapital tillskjuts av statsmakterna. De har inte heller dispositionsrätt över avskrivningsfonder eller uppkomna vinster. Avskrivningsfonder levereras in till staten, som sedan tillskjuter investeringsmedel via budgeten. Den redovisade nettovinsten, vilken kan sägas motsvara ett aktiebolags nettovinst plus ränta på långfristigt kapital, skall levereras in till staten. Affärsverk erlägger inte statsskatt och endast domänverket och statens vattenfallsverk betalar några mer betydande belopp i kommunalskatter (fastighetsskatter).

Domänverket har efter riksdagsbeslut år 1968 en större ekonomisk frihet än de övriga affärsverken. Domänverket får bl. a. fritt förfoga över sina medel och besluta om investeringar. Någon driftstat fastställs inte för verket. Regeringen har för fem år i taget fastställt hur mycket verket årligen skall inleverera till statskassan. Inleveransen av vinstmedel motsvarar statens avkastningskrav på verket.

Affärsverkens taxor fastställs formellt av regeringen. Men i flertalet fall har denna rätt delegerats till affärsverket i fråga.

Som delar av statsförvaltningen är affärsverken automatiskt underkastade den inom förvaltningen rådande offentlighetsprincipen. Enligt affärsverkens instruktioner skall affärsverken varje år upprätta och till chefen för respektive departement avge redovisning för verksamheten under det senaste budgetåret. Årsredovisningen för verken omfattar i allmänhet samma mängd och typ av information som för större aktiebolag. I verkens instruktioner anges vad årsredovisningen skall innehålla, vanligen resultat- och balansräkningar och förvaltningsberättelse. Däremot finns inga regler för hur dessa skall upprättas. Redovisningshandlingarna godkänns inte genom något stämмоliknande beslut.

De statliga aktiebolagen är fristående juridiska personer och deras verksamhet regleras bl. a. av aktiebolagslagen. I ekonomiskt avseende är aktiebolagen fristående från statsförvaltningen. Ansvar för förvaltningen i aktiebolagen åvilar i första hand styrelsen och verkställande direktören.

Ytterst tillkommer ägaransvaret regeringen.

Ägaransvaret utövas huvudsakligen vid bolagsstämman, då man bl. a. utser styrelse och revisorer och behandlar frågan om ansvarsfrihet för styrelse och verkställande direktör. Det statliga aktieintresset i de direkt ägda bolagen företräds vid stämman av ett ombud som utses av regeringen. Riksdagen uttalar sig i allmänhet endast om riktlinjer för verksamheten samt beslutar på förslag av regeringen om medelstillskott till enskilda statsägda bolag.

2.2 Nuvarande former för insyn och information

Eftersom de statliga affärsverken är myndigheter i regeringsformens mening är regeringens inflytande över affärsverken större än regeringens inflytande över de statliga bolagen i fråga om verksamhetens inriktning och omfattning samt i personfrågor. Regeringens kontrollorgan har insyn i affärsverken men ej i bolagen. På samma sätt har riksdagen och dess kontrollorgan större möjlighet att påverka den verksamhet som bedrivs vid affärsverken än den som bedrivs vid de statligt ägda bolagen. Därav följer att informationen om och insynen i affärsverken är större för statsmakterna än den är i de statligt ägda bolagen.

Regeringen har olika möjligheter att påverka de statliga aktiebolagens verksamhet. Detta följer med ägaransvaret över bolagen. Regeringen framlägger förslag till riksdagen rörande ekonomiska frågor för enskilda bolag och grupper av bolag och representerar statens aktier vid bolagsstämmorna. Utövandet av aktieägaren—statens rätt vid stämman innebär möjligheter för regeringen att kontrollera bolagens verksamhet genom att verksamhets- och revisionsberättelserna då granskas och styrelsens mandat kommer under omprövning. Ändringar i bolagsordningen för vissa av aktiebolagen måste godkännas av regeringen.

Riksdagen beslutar varje år på förslag av regeringen om anslagsramar till affärsverken, med undantag av domänverket. Genom beslutanderätten över investeringar har riksdagen möjlighet att övervaka och påverka affärsverkens politik och utveckling i stort.

När det gäller de statliga aktiebolagen brukar riksdagen vid anvisande av medel ange ändamålet med verksamheten och uppdra riktlinjer för bolagets drift och ledning. Riksdagen fattar också beslut om kreditinstitutens utlåningsramar, vilket har medfört att dylika frågor kommer upp till riksdagsbehandling med jämna mellanrum.

Riksdagen kan även genom lagstiftning bestämma under vilka former verksamheten vid enskilda statliga bolag skall bedrivas, vilket t. ex. skett i fråga om de fiskala bolagen.

I samband med tillkomsten av Statsföretag beslutade riksdagen vid behandlingen av prop. 1969:121 att en utvidgad informationsförmedling till riksdagen skulle komma till stånd. Riksdagens beslut innebär att riksdagen varje år utser 18 riksdagsledamöter som får närvara och ställa frågor vid Statsföretags bolagsstämmor. Vidare utser riksgäldsfullmäktige på riksdagens vägnar två av de fem revisorer som skall finnas i Statsföretag. Regeringen överlämnar varje år Statsföretags årsredovisning till riksdagen. Överlämnandet medför motionsrätt och utskottsbehandling.

För de statliga aktiebolagen utanför Statsföretaggruppen gäller ingen liknande ordning. Flera av bolagen, liksom även affärsverken, brukar dock göra särskilda föredragningar inför berört utskott. Sådana informationsmöten brukar bl. a. anordnas när utskotten behandlar en proposition, som berör ett affärsverk eller ett statligt aktiebolag.

För några av de fiskala aktiebolagen utanför Statsföretaggruppen har dock regeringen och riksdagen en insyn som tillkommit i särskild ordning vid olika tidpunkter. I Vin- & Spritcentralen utser regeringen halva styrelsen och några enskilda aktieägare den andra halvan. Regeringen och bolagsstämman utser vardera en revisor. Riksgäldsfullmäktige utser resterande tre revisorer som dessutom alltid är riksdagsmän. För Systembolaget utser regeringen fem av de åtta ledamöterna i styrelsen. En helt speciell ordning gäller för AB Trafikrestauranger som riksdagens revisorer har rätt att granska.

Vi har inte funnit anledning att föreslå några förändringar i den ordning som gäller för dessa aktiebolag.

Riksdagsledamöterna har även möjlighet att få information om affärsverken och enskilda statliga aktiebolag genom riksdagens upplysningstjänst och riksdagsbiblioteket.

2.3 Publikationen Statliga företag

Publikationen Statliga företag är i dag praktiskt taget den enda källan för den som önskar få en samlad överblick över de statliga företagen.

Publikationen har givits ut sedan år 1963. Industridepartementet har sedan 1969 ansvarat för sammanställning och utgivning. Publikationens syfte är att ge en lättillgänglig och överskådlig bild av statens verksamhet i företagsform. Informationen i publikationen skall vara öppen och utförlig och ge möjlighet till jämförelser mellan företagen.

I publikationen redovisas affärsdrivande verk och aktiebolag som ägs direkt av staten till 50 % eller mer. För dessa företag lämnas en redogörelse för verksamheten i textform, sammanfattade resultat- och balansräkningar och uppgifter om styrelsens sammansättning. Publikationen innehåller också ett tvådelat register över statens aktieinnehav. I den första delen är bolagen ordnade i koncerner. I den andra delen är bolagen angivna i bokstavsordning. Den senare delen innehåller uppgifter om företagens adresser, telefonnummer, verkställande direktör, antal anställda och omsättning.

Uppgifterna till publikationen inhämtas från företagens årsredovisningar och genom att företagen ombeds uppdatera föregående års uppgifter. Den utkommer i oktober–november månad varje år.

Statliga företag har de senaste åren tryckts i en upplaga av 4 000 exemplar. Av dessa distribueras ca 3 000 exemplar till riksdag, departement, myndigheter, företag, massmedia och organisationer. Resterande exemplar överlämnas till Allmänna Förlaget för försäljning. Av dessa brukar ca 400–500 exemplar säljas.

Statliga företag 1978 kostar totalt ca 200 000 kr., därav för tryckning 110 000 kr. Resterande 90 000 kr. är kostnader för personal, extern skrivhjälp etc. Kostnaderna bestrids av industridepartementet.

The following information is given for the purpose of illustrating the method of determining the amount of water in a sample of gas. The gas is passed through a series of tubes containing various reagents, and the weight of the water is determined by the increase in weight of the tubes. The following table shows the results of a series of experiments conducted at different temperatures and pressures.

Table showing the results of experiments conducted at different temperatures and pressures.

Temperature (°C)	Pressure (atm)	Weight of water (g)
0	1.0	0.12
10	1.0	0.15
20	1.0	0.18
30	1.0	0.22
40	1.0	0.28
50	1.0	0.35
60	1.0	0.45
70	1.0	0.58
80	1.0	0.75
90	1.0	1.00
100	1.0	1.30
0	2.0	0.25
10	2.0	0.32
20	2.0	0.40
30	2.0	0.50
40	2.0	0.65
50	2.0	0.85
60	2.0	1.15
70	2.0	1.55
80	2.0	2.10
90	2.0	2.80
100	2.0	3.80

3 De statliga företagen

De statliga aktiebolagen sorterar under nio departement. De stora flertalet av bolagen ligger under industri- och kommunikationsdepartementen. Staten äger direkt 100 procent eller mer än hälften av aktiekapitalet i ca 70 bolag, inkl. de aktiebolag som de affärsdrivande verken förvaltar. I ca 20 aktiebolag äger staten direkt hälften av aktiekapitalet. Staten har även i ett antal aktiebolag direkta minoritetsintressen.

Totalt sett äger staten direkt eller genom juridisk person för närvarande aktier i ca 800 bolag. De direkt ägda bolagen har aktier i dotterbolag, dotterdotterbolag osv. samt minoritetsposter i andra bolag. Statens andel av aktiekapitalet överstiger 50 procent i drygt 600 av de 800 bolagen. Drygt 150 bolag är utländska. Vidare är ca 250 bolag icke-rörelsedrivande, s. k. vilande bolag. Ytterligare drygt 150 bolag är fastighetsförvaltande eller försäljningsbolag.

Vissa större statliga bolag innehar aktier i börsregistrerade bolag i syfte att förränta överskottsmedel. Dessa senare aktier ingår inte i ovanstående summa.

Bland de statliga företagen ingår även AB Tumba Bruk som sorterar under riksdagen via Sveriges Riksbank. Omfattande aktieinnehav i börsnoterade bolag finns i aktieförvaltande dotterbolag till PKbanken. Denna typ av aktieinnehav, vars syfte är att värdesäkra och förränta medel, har vi ansett falla utanför vårt utredningsuppdrag.

De statliga företagens betydelse inom näringsliv och samhälle har ökat. År 1970, då Statsföretag bildades, uppgick de statliga företagens totala omsättning till drygt 20 miljarder kr. och antalet anställda var ca 200 000. Sedan dess har de statliga företagens totala omsättning i löpande priser årligen ökat med i genomsnitt 11 procent för att år 1977 uppgå till drygt 50 miljarder kr. Antalet sysselsatta i statliga företag har under samma tid ökat till 270 000, vilket motsvarar en årlig genomsnittlig ökningstakt med fyra procent. Produktionsförädlingsvärde utgör för närvarande ca sex procent av bruttonationalprodukten. Antalet anställda utgör sex procent av landets förvärvsarbeteande befolkning.

I följande tabell ges några ekonomiska data för de företag som staten äger till 50 procent eller mer. För affärsverken – utom domänverket – och de statliga bolag som har brutet räkenskapsår avser uppgifterna 1969/70 resp. 1976/77.

		Affärs- verken	Kredit- insti- tuten	Statsföre- taggrup- pen	Övriga aktie- bolag	Summa
Omsättning milj. kr.	1976	19 889	1 243 ^a	9 808	19 180	50 120
	1970	10 070	632 ^a	3 592	6 122	20 316
Resultat före disp. o. skatt milj. kr.	1976	1 546	656	-667	854	2 389
	1970	577	234	268	551	1 630
Investeringar milj. kr.	1976	4 700	41	1 840	673	7 254
	1970	2 117	28	512	140	2 797
Medeltal anställda	1976	156 000	2 500	47 700	62 000	268 200
	1970	149 500	6 400	34 100	16 800	206 800

^a Avser räntenetto och provisioner.

Källa: Publikationen Statliga företag år 1971 resp. 1977.

Affärsverken förvaltar statens aktier i flera aktiebolag. Trots att dessa bolag juridiskt sett inte är dotterbolag till verken fungerar de i praktiken som sådana.

Bland de statliga kreditinstituten märks särskilt PKbanken som är en av Sveriges största affärsbanker. Sveriges Investeringsbank AB spelar en betydande roll vid finansieringen av nya investeringar inom näringslivet. Andra statliga kreditinstitut har till uppgift att tillhandahålla riskbärande kapital för mindre och medelstora företag. Ytterligare andra statliga kreditinstitut medverkar vid finansieringen av bostadsbyggandet eller vid finansiering av svensk export.

En annan betydande grupp bland de statliga företagen utgör Statsföretag AB, som bildades den 1 januari 1970 med syfte att organisatoriskt samordna det stora flertalet av de statliga bolagen. Företagsgruppen omfattade den 1 juni 1978 30 bolag. Dotterbolagen verkar i ett flertal olika branscher. Bolagens storlek varierar betydligt till både omsättning och antal anställda. Tyngdpunkten ligger dock i basnäringarna med företag i gruv-, stål-, skogs- och petrokemiska branscherna. Statsföretag har numera också en avgörande betydelse för sysselsättningen i de norrländska länen. Statsföretag har hittills under 1970-talet investerat ca 4,4 miljarder kr. i Norrland. 18 000 eller 40 procent av Statsföretags anställda är sysselsatta i Norrland med koncentration till Norrbottens län.

Betydande strukturrationaliseringar har genomförts under de senaste åren inom handelsstål-, textil- och varvsbranscherna. Svenskt Stål AB (SSAB) ägs till hälften av staten genom Statsföretag.

Det nybildade moderbolaget för statsägda textilföretag, AB Eiser, är numera ett helägt dotterbolag till Statsföretag. Till det nya förvaltningsbolaget Svenska Varv AB har förts samtliga statsägda varv. De varvsföretag som tidigare ingått i Statsföretag överfördes därvid till Svenska Varv.

De förändringar som skett i de statliga bolagen under 1970-talet har bl. a. lett till att Statsföretaggruppens andel av de statliga bolagen minskat. Gruppens andel av omsättningen för statliga aktiebolag har minskat från 37 procent 1970 till 34 procent 1976. Av totala antalet sysselsatta i statliga bolag arbetade 67 procent i bolag inom Statsföretaggruppen 1970 mot 44 procent

1976.

I gruppen av övriga aktiebolag ingår ett 40-tal bolag. Här finns bolag förvaltade av affärsverken där transportföretagen AB Svenska Godscentraler (ASG), Svenska Lastbil AB (Svelast) och GDG Biltrafik AB under statens järnvägar kan nämnas. Här finns också de s. k. fiskala monopolbolagen. AB Vin- & Spritcentralen, Systembolaget AB, Svenska Penninglotteriet AB och AB Tipstjänst. De fiskala bolagen inlevererar hela sin vinst till staten.

Forskning och utveckling bedrivs även i bolagsform främst vid Studsvik Energiteknik AB (f. d. AB Atomenergi) och Svenska Rymd AB. Även betydande kulturverksamhet bedrivs i bolagsform, nämligen vid Operan och Dramaten. Det finns också bolag som har starkt specialiserade samhällliga serviceuppgifter, som Apoteksbolaget AB och Svensk Bilprovning AB.

Det statliga ägandet är ett väsentligt inslag i svenskt näringsliv. Ägandet är spritt över stora delar av näringslivet, om än numera med en tyngdpunkt i basnäringarna. Detta har fått till konsekvens att det statliga företagandet spelar en avgörande roll på det regionala planet i främst Norrbottens län.

(3)

The first part of the report deals with the general situation in the country, and the second part with the results of the investigations carried out in the various districts. The first part is divided into two sections, the first dealing with the general situation and the second with the results of the investigations. The second part is divided into two sections, the first dealing with the results of the investigations in the various districts and the second with the results of the investigations in the various districts. The first part is divided into two sections, the first dealing with the general situation and the second with the results of the investigations. The second part is divided into two sections, the first dealing with the results of the investigations in the various districts and the second with the results of the investigations in the various districts.

1901

1901

1901

1901

1901

1901

1901

1901

1901

1901

1901

1901

1901

1901

1901

1901

1901

4 Riksdagsbehandling av frågor om statliga företag

Under de nio riksdagsåren fr. o. m. 1969, då frågan om Statsföretags bildande behandlades, t. o. m. 1976/77 har riksdagen totalt behandlat 465 propositioner, motioner, interpellationer och frågor som berört de statliga företagen. Fördelningen per riksdagsår av dessa propositioner, etc., framgår av nedanstående tabell.

	1969	1970	1971	1972	1973	1974	1975	1975/76	1976/77	Summa
Propositioner	14	4	9	12	15	7	12	16	17	106
Motioner	42	20	26	20	30	16	23	63	17	257
Interpellationer	1	3	6	4	4	8	3	9	2	40
Frågor	4	5	15	8	6	3	7	11	3	62
Summa	61	32	56	44	55	34	45	99	39	465

Antalet motioner som berört de statliga företagen under denna tidsperiod utgör drygt en procent av det totala antalet motioner i riksdagen under samma tid. Motsvarande procenttal för interpellationer och frågor är knappt tre procent resp. ca två procent. Fördelas antalet motioner, interpellationer och frågor om de statliga företagen under riksdagsåren 1969 t. o. m. 1976/77 på de olika riksdagspartierna erhålles följande tabell.

	Centerpartiet	Folkpartiet	Moderata samlingspartiet	Socialdemokratiska arbetarpartiet	Vänsterpartiet kommunisterna	Summa
Motioner	39	52	76	21	76	264
Interpellationer	3	5	13	2	17	40
Frågor	7	20	17	9	9	62
Summa	49	77	106	32	102	366

Förklaringen till att summan av motioner inte är lika i de bägge tabellerna (257 resp. 264), är att i den senare tabellen har de motioner som väckts av mer än ett parti räknats en gång per deltagande parti.

De flesta motionerna har väckts i samband med propositioner som berört enskilda statliga företag. Övriga motioner, interpellationer och frågor som

inte haft direkt samband med någon proposition har i de flesta fall haft anknytning till allmän näringspolitik, lokala förhållanden eller ett enskilt företag.

4.1 Riksdagsbehandlingen av Statsföretags årsredovisning

I enlighet med riksdagens beslut om Statsföretags tillkomst (prop. 1969:121, SU 168, rskr 381) överlämnar regeringen varje år Statsföretags årsredovisning till riksdagen i särskild skrivelse. Riksdagsöverlämnandet medför motionsrätt och utskottsbehandling.

Departementschefen uttalade i prop. 1969:121 rörande informationsfrågorna att såväl de enskilda riksdagsledamöterna – särskilt de i utskottsbehandlingen deltagande – som allmänheten härigenom kunde få ett värdefullt tillskott av information om de statliga företagen. Vidare förutsatte departementschefen att vederbörande utskott skulle utnyttja möjligheterna att kalla representanter för förvaltningsbolaget för information utöver den som publiceras i bolagets förvaltningsberättelse.

Statsutskottet framhöll i sitt utlåtande att formerna för en utvidgad information till riksdag och allmänhet om verksamheten inom den statliga företagssektorn var tillfredsställande. Utskottet ansåg det väsentligt att förvaltningsbolaget skulle ge en systematiserad extern information med översikter över resultatutvecklingen m. m. Utskottet underströk vidare riksdagens vitala intresse av att koncernbidrag och internleveranser redovisas tydligt. Utskottet utgick ifrån att det skall åligga företagen att lämna begärd information såvida det inte kan bedömas som skadligt för företaget ur ekonomisk, teknisk eller merkantil synvinkel.

Statsföretags årsredovisning har överlämnats till riksdagen för riksdagsbehandling sedan år 1971. Under dessa år har fyra motioner väckts med anledning av överlämnandet av årsredovisningen. Motionerna har berört verksamheten inom vissa företag, obligatoriet för vissa myndigheter att anlita Allmänna Förlaget, gruvbrytning i Kaunisvaara och Stålverk 80.

Näringsutskottet har varje år haft sammankomster med Statsföretags ledning för att inhämta upplysningar till utskottsbehandlingen. Vissa motioner om statliga företag som väckts under allmänna motionstiden har utskottet behandlat samtidigt med Statsföretags årsredovisning.

Vid den första utskottsbehandlingen utvecklade näringsutskottet de allmänna förutsättningarna för en granskning av årsredovisningen (NU 1971:44).

Utskottet anförde bl. a. att syftet med riksdagsbehandlingen av Statsföretags årsredovisning är att riksdagen skall få ökad information om den statliga företagsgruppen. Utskottet hade inte till uppgift att företa någon dechargegranskning av Statsföretags verksamhet. Utskottet framhöll vidare att ett ämne som måste komma i centrum är verksamhetens inriktning och mål.

Utskottet har, enligt tidigare uttalande om syftet med utskottsbehandlingen av årsredovisningen, sökt skaffa sig inblick i Statsföretags förhållanden och ta ställning till principfrågor rörande dess verksamhet för att på så sätt bidra till underlaget för en allmän debatt om Statsföretag i riksdagen. Under åren 1971–1977 har utskottet inte gjort något särskilt uttalande med

anledning av granskningen av Statsföretags årsredovisning. Utskottet har vid varje tillfälle föreslagit att riksdagen skulle lägga regeringens skrivelse till handlingarna och att framlagda motioner skulle avslås.

I samband med riksdagsbehandlingen om bildandet av Svenska Varv AB (prop. 1976/77:132, NU 1976/77:53, rskr 1976/77:343) beslöt riksdagen att begära att regeringen skall överlämna Svenska Varvs årsredovisning till riksdagen för granskning.

4.2 Riksdagsbehandling av insynsfrågorna

Yrkanden om vidgad representation för riksdagen vid bolagsstämmor i statliga aktiebolag ställdes i motioner vid 1969–1973 års riksdagar. Riksdagen avslög motionerna. I en motion år 1972 (Mot. 1972:579) yrkade vpk att riksdagen skulle hos regeringen begära nya riktlinjer för arbetet inom den statliga företagssektorn. Motionen avslögs av riksdagen. År 1973 (Mot. 1973:1470) begärde folkpartiet en utredning av den statliga företagsamhetens mål, omfattning och inriktning. Näringsutskottet (NU 1973:8) hänvisade till vad som fanns uttalat om mål för Statsföretaggruppen och andra statliga företag, till riksdagens granskning av Statsföretags årsredovisning och till olika aktuella utredningar. Utskottet avstyrkte motionen, som också avslögs av riksdagen. Våren 1974 framfördes vid riksdagsbehandlingen av prop. 1975:30 om energihushållning m. m. ett yrkande (Mot. 1975:2031, fp) om förslag som skulle ge riksdagen ökad kontroll över och insyn i den statliga företagsamheten. Näringsutskottet (NU 1975:30 s. 62) anförde att det inte var lämpligt att den generella frågan om insyn i den statliga företagssektorn behandlades inom ramen för hur energipolitiken skulle utformas. Riksdagen avslög motionen.

Under riksmötet 1975/76 väcktes flera motioner rörande insynen i de statliga företagen. Motionärerna yrkade på förbättrad redovisning av och ökad insyn för riksdagen i statliga företag. I motionerna 1975/76:244 (fp) och 1975/76:2177 (fp, c) hävdades bl. a. att riksdagen måste som ytterst ansvarig för den statliga verksamheten ställa särskilda krav på insyn i statliga företag. Den bör kunna bilda sig en uppfattning om de statliga företagsengagemangens omfattning, följa utvecklingen för enskilda företag och kontrollera om verksamheten bedrivs effektivt och följer uppdragna riktlinjer. I motion nr 244 yrkades:

- 1) att regeringen lämnar en årlig redogörelse för verksamheten i de statliga företagen inkl. en redovisning av samtliga företag som staten äger andelar eller aktier i,
- 2) att alla riksdagsledamöter skall ha rätt att delta i bolagsstämmor i alla statliga företag och där ställa frågor och
- 3) att regeringen utfärdar riktlinjer för utformningen av årsredovisningen för statliga företag.

I motion nr 2177 yrkades att en redogörelse för alla statliga företag med minst 100 anställda eller med en omsättning av minst 3 milj. kr. avlämnas varje år till riksdagen med motionsrätt och utskottsbehandling.

I motion 1975/76:1782 (c) yrkades att regeringen skall lämna en årlig redovisning av samtliga företag staten har ägarintressen i, helt eller delvis,

inom eller utom Statsföretag, samt verksamheten i dessa företag och de eventuella avtal som reglerar samarbetet i delägda företag. Motionärerna uttalade att det är utomordentligt svårt att få en total inblick i vilka företag staten helt eller delvis äger och särskilt att få en löpande information från de företag där staten är delägare.

Näringsutskottet anförde i sitt utlåtande (NU 1975/76:39) att det är väsentligt att de statliga företagens offentliga redovisning utformas på sådant sätt att både riksdagen och en större allmänhet får goda förutsättningar att följa och bedöma verksamheten. Ett stort mått av öppenhet bör eftersträvas. Utskottet fann inte att den praxis som nu tillämpas ger anledning till generell kritik men ansåg att informationen om statliga företag bör kunna förbättras, inte minst vad gäller möjligheterna att få en samlad överblick över den statliga företagssektorn, inkl. dotterbolag inom olika koncerner. Utskottet föreslog att systemet med representation för riksdagen vid Statsföretags bolagsstämmor utvärderades och att i samband därmed övervägdes om ledamöter av riksdagen bör få vidgad rätt att delta i statsägda företags bolagsstämmor. Utskottet kunde tänka sig många mellanformer mellan den nuvarande begränsade representationen för riksdagen inom Statsföretag och den obegränsade närvarorätt för riksdagsledamöter som föreslogs gälla inom alla statliga aktiebolag i motionerna 1975/76:244 och 1975/76:2177. Utskottet anförde också att andra former för insyn borde övervägas. Utskottet förordade att frågan om förbättrad redovisning av och ökad insyn i statliga företag skulle utredas genom regeringens försorg och att resultatet av detta utredningsarbete föreläggs riksdagen. Riksdagen fattade beslut i enlighet med utskottets utlåtande.

5 Statsmakternas behov av insyn och information

Samhällsutvecklingen har under de senaste årtiondena bl. a. medfört ökade krav från olika organs och organisationers sida på större öppenhet. Statsmakterna har också bejakat denna utveckling, vilket bl. a. tar sig uttryck i att informationsfriheten – rätten till information – skrivits in i regeringsformen. Insynen i bolagen har som en följd av dessa ökade krav på öppenhet vidgats genom en mer omfattande och öppnare årsredovisning, ökad information i övrigt till myndigheter och massmedia, ökad intern information och styrelsrepresentation för anställda och för samhället. De ökade kraven på insyn och information har även lagfästs i ny utformning av aktiebolagslag och bokföringslag samt i medbestämmandelagen.

De statliga företagen åläggs i denna lagstiftning inte andra skyldigheter än övriga företag. Eftersom statsmakterna i skilda sammanhang särskilt markerat önskvärdheten av öppenhet, inte minst för den statliga verksamhetens del, finns det en principiellt baserad anledning för statliga företag att vara föregångare inom näringslivet när det gäller att utvidga information och insyn. Det yttrande från näringsutskottet (NU 1975/76:39) som är yttersta anledningen till tillsättandet av redovisningsutredningen markerar tydligt de speciella krav på information och insyn som riksdagen och allmänheten ställer på statliga företag.

Den offentliga sektorn har i de industrialiserade länderna byggts ut kraftigt under efterkrigstiden. I vårt land, som i många andra, har det inneburit en successiv vidgning av det fält de parlamentariska besluten omfattar. Ärendena har efter hand också blivit svårare att bedöma och ta ställning till. Till detta har en växande företagssektor bidragit. Denna har undan för undan fått en allt större betydelse för sysselsättningen och regionalpolitiken. Insynen i och kontrollen över denna företagssektor får därigenom en växande betydelse. De beslut riksdagen fattar om den ökande statliga företagssektorn får ökad tyngd. Riksdagen behöver därför garanteras en bättre insyn i och information om de statliga bolagen. För att rätt kunna informera riksdagen måste regeringens informations- och beslutsunderlag rörande de statliga företagen också förbättras.

Samtidigt som detta slås fast skall markeras att en förbättrad information om och insyn i statligt ägda aktiebolag för regering och riksdag inte behöver eller bör leda till någon förändring i beslutanderätten och ansvaret i det konkreta fallet för företagsledningen inom det enskilda statliga bolaget. De förslag om förbättrad information om och insyn i de statliga bolagen som läggs fram i detta betänkande syftar inte till att ändra på beslutsprocessen

inom statligt ägda aktiebolag eller affärsverk. Inte heller syftar förslagen till att ändra relationerna mellan enskilda bolag och ägaren staten. Förslagen syftar uteslutande till att regering och riksdag och ytterst därmed allmänheten bättre än hittills skall kunna följa utvecklingen av de statsägda aktiebolagen. Därigenom bör det bli möjligt för regering och riksdag dels att bättre än nu ange riktningen för den statliga företagspolitiken, dels att vid behandlingen av konkreta ärenden få ett allsidigare beslutsunderlag än för närvarande.

En utvidgad insyn och information till regering och riksdag får emellertid inte enbart ta sig uttryck i att mängden av information och tillfällen till insyn ökar. Kraven på regering och riksdag ökar på praktiskt taget alla områden. Därför måste en vidgad insyn och en förbättrad information ske i former som gör det möjligt för regering och riksdag att utan alltför omfattande merarbete tillgodogöra sig den kunskap som den vidgade insynen och informationen avser att ge.

I det följande framläggs mot den nu tecknade bakgrunden förslag i kapitel 6 om hur de statliga aktiebolagens årsredovisningar bör kunna förbättras. Förslaget avser såväl metoderna att ta fram uppgifter om det enskilda företagens förhållanden som det sätt varpå dessa uppgifter bör publiceras i årsredovisningarna. I kapitel 7 redovisas förslag till en fullständigare redovisning än för närvarande till riksdagen från regeringens sida om de statliga aktiebolagens verksamhet. I kapitel 8 föreslås att registreringen av det statliga ägandet i framtiden sker på ett från teknisk synpunkt mer tillfredsställande sätt än vad som för närvarande sker. Det anges också vilka uppgifter som skall registreras i syfte att underlätta för regering och andra att på basis av registrerade uppgifter göra sammanställningar och analyser av de statligt ägda bolagen. I kapitel 9 slutligen läggs förslag om en utvidgning av den insyn riksdagens ledamöter har i statligt ägda bolag. I kapitel 10 görs kostnadsuppskattningar av de framlagda förslagen.

6 De statliga företagens offentliga redovisning

6.1 Inledning

Den viktigaste offentliga informationskällan om ett företag och dess verksamhet är årsredovisningen. I denna skall styrelsen och verkställande direktören för varje räkenskapsår avge sin redovisning för förvaltningen av bolagets angelägenheter under året. Årsredovisningen omfattar alltid de tre handlingarna balansräkning, som anger bolagets ställning vid räkenskapsårets utgång, resultaträkning samt förvaltningsberättelse. I aktiebolagslagen och bokföringslagen återfinns reglerna för bolagets bokföring och redovisning. Aktiebolagslagens regler innebär väsentliga skärpningar i förhållande till bokföringslagen. Lagen innehåller ingående regler om värdering av ett bolags tillgångar. Därtill kommer de rekommendationer om årsredovisningens innehåll som utfärdats av näringslivets organisationer och andra intressenter såsom bokföringsnämnden, Föreningen Auktoriserade Revisorer (FAR) och Näringslivets börskommitté. Sådana rekommendationer kan sammanfattas i begreppet "god redovisningssed".

Företagens årsredovisningar har hittills varit inriktade på att ge ekonomisk information till i första hand kapitalägare och långgivare. Redovisningarna har förbättrats under den senaste 20-årsperioden och blivit alltmer öppna och lättillgängliga. Genom att självfinansieringsgraden sjunkit sedan 1950-talet har ett ökat behov av extern finansiering uppstått, vilket medfört att företagen på frivillig väg utvidgat informationen i årsredovisningarna.

Genom årsredovisningen skall olika intressenter tillförsäkras allsidiga uppgifter om bolaget. Aktiebolagslagen har här ställt kapitalplacereare och fordringsägare i första hand, men samma behov av information har även andra viktiga intressenter såsom anställda, myndigheter, regering och riksdag.

De statliga företagen har hittills utvecklat sina årsredovisningar på samma sätt som enskilda företag.

Under senare år har ett ökat intresse visats för en kompletterande information i årsredovisningen, ibland kallad social redovisning. Där redovisas på olika sätt ytterligare sidor av ett företags verksamhet med sikte på anställda, kunder, leverantörer, myndigheter, aktieägare och andra intressenter.

Kommittén har inhämtat synpunkter om de statliga företagens informationsgivning från representanter för de statliga företagen och företrädare för fackliga och andra intressen. Vi har vidare med hjälp av Bohlins Revisions-

byrå AB gjort en undersökning av innehållet i statliga företags årsredovisningar.

6.2 Undersökning av årsredovisningarnas innehåll

Den av Bohlins Revisionsbyrå genomförda undersökningen av innehållet i statliga företags årsredovisningar omfattar även en jämförelse mellan statliga och vissa börsregistrerade företags årsredovisningar. Undersökningen behandlar till övervägande delen den typ av information som bör återfinnas i balansräkningar, resultaträkningar, förvaltningsberättelser eller i vidhängande fotnoter. Syftet med undersökningen har varit

att undersöka om det föreligger några skillnader mellan redovisningen för statliga aktiebolag och affärsdrivande verk,

att undersöka om det föreligger några skillnader mellan årsredovisningen för företag inom samma grupp av företag,

att undersöka hur frågor rörande koncernredovisning hanteras i statliga företag,

att jämföra informationsinnehållet i statliga företags årsredovisningar med årsredovisningar för de mest omsatta aktiebolagen på Stockholms fondbörs A-lista.

Undersökningen, som grundats på vissa utvalda företags årsredovisningar för år 1976, har syftat till kvantitativa jämförelser av årsredovisningarna och sålunda har inga försök gjorts att bedöma uppgifternas kvalitet. Informationen som finns i årsredovisningen har således accepterats och tillåtits ingå i undersökningen även om informationens kvalitet kan ha varit låg. Detta har inneburit att företag som t. ex. uppgivit sig ha inflationsjusterad redovisning har behandlats som om så varit fallet, även om påståendet vid en närmare granskning visat sig oriktigt. Vidare har undersökningen begränsats till att avse endast den del av företagets totala informationsutbud som återfinns i de officiella årsredovisningarna.

Ett icke slumpmässigt urval av 57 statliga företags årsredovisningar har gjorts ur nedanstående grupper.

Statsföretag med dotter- och dotterdotterbolag

Affärsverken

Av affärsverken förvaltade bolag med dotterbolag

Av departementen förvaltade bolag med dotterbolag

Därtill har årsredovisningarna från de 13 mest omsatta företagen på Stockholms fondbörs A-lista utvalts. Företagens årsredovisningar har bedömts utifrån ett formulär omfattande 78 frågor. Frågorna har besvarats med "ja", "nej" eller "framgår inte av årsredovisningen". Materialet har då tolkningsproblem uppstått behandlats av två bedömare.

Av undersökningen kan följande resultat utläsas:

a) Skillnader mellan statliga aktiebolag och affärsdrivande verk.

Skillnaden mellan de två grupperna beror främst på de olika regler som gäller för aktiebolag och affärsverk. Aktiebolagen har en mer fullständig redovisning av koncernförhållanden, inflationseffekter, lagerreserver, överavskrivningar och finansiella data. Affärsverken har mer uppgifter om

ändrade redovisningsprinciper, uppdelning av rörelsekostnader, organisation, anläggningar och prognoser.

b) Skillnader mellan företag inom samma grupp.

Inom *Statsföretaggruppen* lämnar moderbolag och de större dotterbolagen den största mängden av information. Dotterbolagen använder olika definitioner på en rad områden, till exempel beträffande avskrivningar. Olika metoder används för koncernredovisning i dotterdotterbolag.

De *affärsdrivande verkens* redovisning regleras av bestämmelser i verkens instruktioner och andra av regeringen utfärdade föreskrifter. Detta medför skillnader mellan verk och av verken förvaltade bolag. Mellan de olika affärsverken kan inga större skillnader påvisas.

De av *departementen förvaltade bolagen* redovisar ungefär samma mängd av information. Stora skillnader finns beträffande de kompletterande uppgifterna. En mer detaljerad jämförelse är inte meningsfull, då urvalet är alltför litet inom denna grupp.

c) Koncernredovisning i statliga företag.

Av undersökningen kan utläsas att vissa koncernredovisningar är ofullständiga och att företagen inte tillämpar enhetliga metoder. Undantag härifrån är *Statsföretaggruppen*.

d) Skillnader mellan statliga och vissa börsregistrerade företag.

De börsregistrerade företagen lämnar mer information om de jämförs med hela gruppen av statliga företag. Jämförs i stället de börsregistrerade företagen med de större statliga företagen, vilket sannolikt är mer meningsfullt, kan inga större skillnader konstateras i årsredovisningarnas innehåll. De börsregistrerade företagens redovisning är dock mer fullständig i följande avseenden: redogörelse för viktiga händelser, uppdelning av rörelsekostnaderna, koncernredovisning, internvinster, finansieringsanalyser och relationstal för likviditet, soliditet och räntabilitet. De statliga företagen lämnar mer information om personal, lönekostnader, prognoser och framtida investeringar.

I undersökningen konstateras bl. a. följande, som gällande för såväl statliga som enskilt ägda bolag.

Årsredovisningarna är i många fall mycket omfattande och i allmänhet har den positiva informationen förstärkts. Detta har i många fall medfört att negativa uppgifter i årsredovisningen kommit i skymundan. Årsredovisningarnas överskådlighet minskas av att väsentliga uppgifter blandas med mindre väsentliga. Avsaknaden av enhetliga definitioner försvårar eller omintetgör jämförelser.

Företagen använder olika metoder för koncernredovisning. Uppgifter som berör koncerner är svåra att avstämna mot de enskilda koncernbolagen. Uppdelning av företagets totala verksamhet på olika verksamhetsområden är ofullständig och varierar kraftigt mellan bolagen.

Tolkningsproblem uppstår då brist på information om ändrade värderingsprinciper föreligger. En ökad användning av nollinformation (dvs. upplysning om oförändrade storheter eller principer) kan underlätta tolkningen av årsredovisningarna.

Uppgifter om inflationens inverkan på företagets ställning och resultat saknas i många fall helt, och i de fall inflationsjusterad redovisning förekommer används olika metoder. Detta medför en begränsad använd-

barhet av materialet vid jämförelse mellan olika företag.

Företagen redogör i ringa omfattning för väsentliga händelser som inträffat under och efter räkenskapsåret. En brist på prognosmaterial och budgetar kan konstateras och ej heller görs några jämförelser av utfall mot budget.

Bohlins Revisionsbyrå drar av undersökningen slutsatsen att det inte kan sägas föreligga några väsentliga skillnader mellan statliga och börsregistrerade företags årsredovisningar.

En jämförelse statliga aktiebolag emellan visar ej heller på några mer betydande skillnader i redovisningen. Naturligtvis förekommer skillnader mellan de större och de mindre bolagen. De affärsdrivande verkens redovisning skiljer sig däremot från de statliga aktiebolagens i väsentliga avseenden.

6.3 Riksrevisionsverkets arbete med affärsverkens årsredovisningar

Riksrevisionsverket (RRV) har regeringsuppdrag att utreda vissa frågor om modernisering av det statliga budgetsystemet. I detta arbete ingår även att utfärda anvisningar för affärsverkens årsredovisningar. RRV:s arbete har hittills resulterat i en rapport 1978-03-31, som överlämnats till regeringen. Rapporten innehåller följande:

1. Förslag till schema för balansräkningar
2. Resultaträkningar
3. Värdering av tillgångar och skulder på balansräkningar
4. Avskrivningsprinciper m. m.

RRV har också utfärdat rekommendationer (1976-06-30) för upprättande av bokslut och årsredovisningar för affärsverken. Dessa rekommendationer tillkom då verket vid sin förvaltningsrevision fann att utvecklingen av affärsverkens årsredovisningar ej hunnit lika långt som aktiebolagens och ej heller skett efter gemensamma linjer. Syftet med rekommendationerna är att bl. a. öka enhetligheten i affärsverkens årsredovisningar vad avser innehåll och utformning.

Avsikten är att RRV:s arbete med moderniseringen av budgetsystemet bl. a. skall resultera i ett förslag till bokföringsförordning med tillhörande anvisningar som skall gälla för affärsverken och liknande statlig verksamhet som bedrivs i myndighetsform. Den planerade bokföringsförordningen kan ses som en motsvarighet inom det statliga området till bokföringslagen. Detta arbete beräknas vara slutfört under hösten 1979.

6.4 Synpunkter från företrädare för statliga företag m. fl.

Kommittén har diskuterat hur företagen kan förbättra sin årsredovisning med representanter för affärsverken och de statliga aktiebolagen samt för massmedia, fackföreningsrörelsen och forskare inom området.

Det framfördes därvid – som också Bohlins Revisionsbyrås undersökning

visar – att många av de statliga företagen i dag har en redovisning väl i klass med de privata företagens. Vidare hävdades att de statliga företagens årsredovisningar i många fall är mer problemorienterade och innehåller mer information om prognoser och investeringsbeslut.

Företrädare för de statliga företagen framhöll att de måste få verka under samma förutsättningar som privata företag och att vederbörlig hänsyn måste tas till konkurrenssituationen. Vissa företag har att ta hänsyn till samarbetspartners önskemål om sekretess. Dessa faktorer bör beaktas, anser företagen, när särskilda krav ställs på utformningen av de statliga företagens redovisning.

Representanter för en del av företagen önskade riktlinjer för årsredovisningarnas innehåll och utformning så att enhetlighet kan uppnås mellan företagen. Andra varnade för alltför långt gående direktiv, vilket kan leda till en stelbent framställning, om ingen hänsyn tas till företagens olikheter. De flesta var dock positiva till rekommendationer inom området.

Riksrevisionsverkets rekommendationer av 1976–06–30 för upprättande av bokslut och årsredovisningar uppfattades av representanter för affärsverken som värdefulla. Affärsverken har anpassat sin redovisning till vad som är god redovisningssed bland större aktiebolag. Målsättningarna för de affärsdrivande verken skiljer sig dock i väsentliga stycken från vad som gäller för dessa bolag. En traditionell ekonomisk redovisning blir därför ofullständig och kan sålunda inte på ett tillfredsställande sätt redogöra för verkens verksamhet, resultat eller effektivitet. Prestationssidan av verkens redovisning borde vidareutvecklas. Årsredovisningarna sades även i större utsträckning riktas till de anställda än vad gäller för övriga företag.

Fackliga organisationer har intresse av att redovisningen av de anställdas förhållanden utökas. Intresse finns också för en utökad redovisning av andra ekonomiska indikatorer som är av betydelse för företagets utveckling. De uppgifter som kan ges i en årsredovisning kan dock aldrig ersätta den information som de fackliga organisationerna har rätt till enligt bl. a. medbestämmandelagen.

6.5 Social redovisning

Kommittén har ägnat uppmärksamhet åt vad som i debatten kallas för ”social redovisning”. Vi har granskat främst den svenska litteraturen i ämnet. Kontakter har tagits med forskare och andra experter på social redovisning. Vidare har synpunkter inhämtats från företrädare för de statliga företagen.

Debatten kring social redovisning har vuxit fram som svar på allmänna krav och strävanden mot en ökad öppenhet inte minst i företagens redovisning. För egen del har vi i våra förslag försökt tillgodose dessa krav på ökad öppenhet från olika grupper dels genom att årsredovisningen fått ett mer omfattande innehåll, dels genom att de statliga företagen med jämna mellanrum bör redovisa hur de förverkligat statsmakternas intentioner inom näringspolitiken.

Inom den statliga företagssektorn pågår två från varandra fristående utvecklingsarbeten på området. Det ena bedrivs inom Statsföretaggruppen under medverkan av det partgemensamma utvecklingsrådet för statsägda

bolag (URDEM). Försöksverksamheten berör två av Statsföretags mindre enheter, ASSI:s förvaltning i Skinnskatteberg och Ceaverken i Strängnäs. Projektet, som är att betrakta som en förstudie, syftar till att bygga upp Statsföretags erfarenheter av social redovisning. Det andra utvecklingsarbetet utförs av riksrevisionsverket inom området resultatredovisning och resultatanalys för statsförvaltningen. I detta arbete ingår projektet "Social redovisning i statliga myndigheter och verk" vars syfte är att pröva förutsättningarna för myndigheter och verk att redovisa verksamheten i sociala termer. Projektet har genomförts bl. a. i samarbete med domänverket.

Vi finner det naturligt att det arbete med social redovisning som bedrivs av Statsföretag och riksrevisionsverket samordnas i lämpliga former.

6.6 Kommitténs förslag

Årsredovisningen är företagets viktigaste instrument för information om verksamheten. Den skall tillgodose en rad olika gruppers krav. Till dessa räknas aktieägare, anställda, kreditgivare, kunder, leverantörer, statliga och andra myndigheter samt massmedia. Målgrupperna för ett statligt eller enskilt ägt företags årsredovisning är väsentligen desamma. De statliga företagens och de enskilt ägda bolagens årsredovisningar bör av bl. a. dessa skäl följa samma utveckling. De statliga företagen bör dock kunna anvisa takten i utvecklingen såsom föregångare för en öppnare och mer fullständig redovisning.

Den av Bohlins Revisionsbyrå genomförda undersökningen visar å ena sidan att det inte torde föreligga några väsentliga skillnader mellan de större statliga och de börsregistrerade aktiebolagens årsredovisningar. Undersökningen visar å andra sidan att de statliga aktiebolagens ekonomiska redovisning skiljer sig från de affärsdrivande verkens i viktiga avseenden.

Det är önskvärt att de statliga företagen utvecklar enhetligare principer än f. n. i enskilda delar av den ekonomiska redovisningen och söker finna mer likartade former för presentationen av boksluten.

Den informationsmängd som bör finnas i ett statligt företags årsredovisning har vi valt att dela in i grundinformation och kompletterande information.

Med *grundinformation* avser vi sådana uppgifter som krävs enligt lagstiftning samt uppgifter som omfattas av begreppet god redovisningssed. Det är till övervägande delen uppgifter av ekonomisk karaktär.

Den *kompletterande* informationen omfattar sådana uppgifter som har nära anknytning till och kompletterar den ekonomiska redovisningen. Uppgifterna kan ge utomstående bättre underlag att bedöma ett företags utvecklingsmöjligheter i ett längre perspektiv. Det är uppgifter som ger en fylligare bild av ett företags olika resurser, problem och framtida möjligheter än vad endast de ekonomiska redovisningshandlingarna kan ge. Exempel på kompletterande information är uppgifter om bl. a. marknad, organisation, framtidsprognoser, personal och arbetsmiljö.

Vi är medvetna om att ingen klar gräns kan dras mellan grundinformation och kompletterande information.

När det gäller *grundinformationen* finns en utvecklad lagstiftning och redovisningspraxis. Vi anser att man bör begära en större enhetlighet inom detta område än vad som för närvarande är fallet. En utveckling mot en mer likformig redovisning skulle betyda att möjligheterna till jämförelser och sammanställningar av de statliga bolagens årsbokslut skulle förbättras.

I samråd med ett antal experter på redovisningsfrågor har vi tagit fram ett antal områden i årsredovisningen där vi anser att de statliga bolagen bör använda en enhetlig terminologi och likformiga värderings- och redovisningsprinciper

- koncernredovisning
- specificering och uppställning av balans- och resultaträkningar
- planenliga avskrivningar med beaktande av överavskrivningarnas behandling
- avskrivning på goodwill respektive övervärde på aktier
- principer för värdering av aktier i dotterbolag
- inflationseffekter såsom exempelvis:
 - beräkning av prisvinster på lager
 - avskrivning på återanskaffningskostnad
 - anläggningstillgångarnas nuvärde
- värdering av fordringar och skulder i utländsk valuta
- omräkning av utländska dotterbolag
- redovisning av kortfristiga och långfristiga skulder bl. a. vad gäller räntor och amorteringar
- redovisning av olika verksamhetsgrenar
- avkastningen på arbetande respektive eget kapital med definitioner av kapitalbegrepp (räntabilitetsberäkningar)
- finansieringsanalyser
- soliditetsberäkningar
- likviditetsberäkningar
- effektivitetsmått

God redovisningssed kräver att upplysning om eventuellt förändrade värderings- och redovisningsregler lämnas i årsredovisningen. Vi anser att i förekommande fall även upplysning om oförändrade värderings- och redovisningsregler från föregående års bokslut bör lämnas.

Vad gäller den *kompletterande* informationen har – som nämnts inledningsvis – på frivillig väg en utveckling mot ökad öppenhet och fullständighet kommit till stånd. Det är främst de större företagen som utökat sin redovisning. Uppgifternas art, mängd och kvalitet kan dock variera avsevärt mellan olika företag eller från år till år. Med hänsyn till att det ännu inte finns någon utvecklad praxis inom detta område kan man inte ställa samma krav på likformighet för denna information som för grundinformationen.

Det är dock önskvärt att man finner fastare former för hur den kompletterande informationen bör utformas. De statliga företagen bör av tidigare angivna principiella skäl vara föregångare i fråga om denna redovisning.

Nedan anger vi ett antal exempel inom den kompletterande informationen som vi funnit vara av särskild vikt.

Information som ger möjlighet till bedömningar av framtiden för företaget bör fortsättningsvis göras mer omfattande i de statliga företagens årsredovis-

ningar än vad som hittills varit fallet. Av speciellt intresse är utöver omsättnings- och lönsamhetsprognoser även investerings- och personalplaner inom olika geografiska regioner. Informationen bör även omfatta en uppföljning och revidering av tidigare planer ävensom en redovisning av utfall.

En information som sällan lämnas men som är av största betydelse för framtidsbedömningen är orderingången och orderstockens utveckling, fördelad på verksamhetsgrenar. Även om upplysningar i vissa lägen och för vissa företag kan vara känsliga från konkurrenssynpunkt borde dock viss information här kunna ges.

En annan information som också är av väsentlig betydelse för framtidsbedömningen, men i ett längre perspektiv, är uppgifter om forsknings- och utvecklingsarbete samt kostnaderna därför. Även i detta fall kan konkurrensskäl åberopas mot att sådana uppgifter skall redovisas. Men de skälen torde inte alltid ha tillräcklig styrka för att helt undanhålla utomstående uppgifter om verksamheten i fråga.

Vi vill vidare peka på önskvärldheten av att de statliga företagen i större utsträckning än hittills lämnar information om viktigare händelser som inträffat efter utgången av räkenskapsåret. Denna information bör innefatta viktigare beslut rörande investeringar, personalförändringar, prisutveckling och eventuella förändringar av marknadsläget.

Av årsredovisningen kan i dag inte alltid utläsas om företagen beviljats statliga stöd. Uppgifter om statliga stöd och deras storlek bör redovisas öppet.

För att ge en allsidig information om ett företag krävs utöver den ekonomiska informationen någon form av redogörelse för företagets organisation, produkter och marknader, produktionsapparatens status och utnyttjande etc.

Beträffande arbetskraften bör företagen kunna lämna fylligare upplysningar om bl. a. följande förhållanden:

- ålderssammansättningen (män och kvinnor)
- personalomsättning för olika kategorier
- sjukfrånvaro inom olika ålders- och yrkeskategorier
- intern rekrytering och befordran (män och kvinnor)
- genomförd personalutbildning
- pensionskostnader och andra lönebikostnader

En väsentligt utvidgad informationsmängd i årsredovisningen kan dock göra den svåröverskådlig. Det är bl. a. för att underlätta jämförelser angeläget med största möjliga enhetlighet i *disposition och presentation* av materialet i såväl årsredovisningen som i delårsrapporten. En ökad enhetlighet skulle också underlätta en central bearbetning av de statliga företagens årsredovisningar.

De statliga koncernerna har i många fall ett avsevärt antal dotterbolag och betydande minoritetsandelar. Det kan för en utomstående vara svårt att skapa sig en uppfattning om de större koncernernas uppbyggnad. Företagen bör därför redovisa en fullständig förteckning inte blott över direkt utan även över indirekt ägda bolag samt mer betydande minoritetsandelar. Förteckningen bör upprättas på ett sådant sätt att en överskådlig bild erhålls av

koncernens organisatoriska uppbyggnad. Av speciellt intresse för riksdagen är förändringar i innehav av aktier i andra bolag. De statliga företagen bör därför särskilt redovisa alla viktiga förändringar av aktieinnehav i dotterbolag, dotterdotterbolag resp. av minoritetsandelar.

Årsredovisningen för ett statligt bolag bör innehålla en sammanställning av ekonomiska data som återger företagets utveckling under förslagsvis en period av tio år. Sammanställningen bör innehålla väsentliga uppgifter ur resultat- och balansräkningarna, olika relationstal samt uppgifter om anställda, investeringar m. m. för att uppnå en enhetlig presentation som på ett enkelt sätt skulle möjliggöra jämförelser mellan de olika bolagen.

I aktiebolagslagen ställs krav på aktiebolag som är skyldiga att ha auktoriserad revisor att avge minst en *delårsrapport* under räkenskapsåret. Delårsrapporten skall innehålla en översiktlig redogörelse för verksamheten och resultatutvecklingen samt uppgifter om investeringar och förändringar i likviditet och finansiering. I rapporten skall också lämnas uppgifter om omsättningen och resultatet före bokslutsdispositioner och skatt. Vidare stadgas det att använda begrepp och termer i delårsrapporten skall i möjlig mån överensstämma med dem som använts i senaste framlagda årsredovisning.

Vi föreslår, att arbetet med att i detalj utforma regler och anvisningar för de statliga bolagens årsredovisningar överlämnas till en *särskilt utsedd redovisningsgrupp*.

Redovisningsgruppen bör inom området för grund- och kompletterande information ha till uppgift *dels* att utfärda rekommendationer i värderings- och redovisningsfrågor, *dels* att bedriva utvecklingsarbete rörande särskilda frågor. Det bör vidare ankomma på gruppen att utfärda rekommendationer beträffande materialets disposition och presentation i årsredovisningen.

Gruppens rekommendationer bör endast avse de statliga aktiebolagens årsredovisningar och delårsrapporter. Med hänsyn till de särskilda regler som gäller för affärsverkens årsredovisningar bör dessa inte omfattas av redovisningsgruppens arbetsuppgifter. Vi vill rekommendera RRV och redovisningsgruppen att samarbeta i gemensamma frågor inom området. Redovisningsgruppen bör vidare driva sitt arbete i nära kontakt med bokföringsnämnden samt den redovisningskommitté som finns hos Föreningen Auktoriserade Revisorer FAR.

Vi vill understryka att formerna för redovisningen ej får bestämmas så snävt att de omöjliggör vederbörligt hänsynstagande till företagets olika förutsättningar. Vissa av de frågor som vi föreslagit att gruppen skall arbeta med är av sådan karaktär att de endast äger tillämpning på de större statliga aktiebolagen. Vidare bör rekommendationerna vara så flexibla att de ej utgör ett hinder för en fortlöpande utveckling av årsredovisningarna. Vi är medvetna om att det kan bli svårt att uppnå enighet mellan företagen i flera frågor. Men vi anser att företagen bör försöka pröva hur långt man kan gå i riktning mot gemensamma principer.

Vi föreslår att redovisningsgruppens ledamöter utses av regeringen. Gruppen bör bestå av ett begränsat antal ledamöter, förslagsvis fem eller sex. Gruppen bör bestå av representanter för de statliga bolagen. Sakkunskap inom redovisningsområdet bör enligt vår mening finnas representerad inom gruppen.

Vi föreslår att gruppen organisatoriskt knyts till Statsföretag såsom det största statliga bolaget. Gruppens arbete kan där lämpligen anknytas till det utvecklingsarbete i redovisningsfrågor som Statsföretag bedriver. Med hänsyn till gruppens konstruktion är det naturligt att Statsföretags representant utses till ordförande.

Redovisningsgruppen kommer att behöva vissa medel för utredningar, kansli- och sekreterarkostnader m. m. Statsföretag åsamkas härigenom extra kostnader som även övriga statliga bolag, då i första hand de som är representerade i gruppen, bör bestrida. Det bör ankomma på Statsföretag att genom överenskommelse eller avtal med övriga bolag fördela kostnaderna för redovisningsgruppen.

Vi föreslår att resultatet av redovisningsgruppens arbete utvärderas efter en försöksperiod. Efter förslagsvis tre år bör Statsföretag i samråd med övriga bolag avrapportera verksamhetens resultat till regeringen.

7 Regeringens årliga redovisning till riksdagen av de statliga företagens verksamhet

Regeringen överlämnar varje år Statsföretags årsredovisning till riksdagen. Fr. o. m. år 1978 överlämnas också årsredovisningen för Svenska Varv.

Som tidigare redovisats har sedan Statsföretag bildades ett stort antal motioner, interpellationer och frågor väckts rörande de statliga företagen. Däremot har endast ett fåtal motioner väckts med anledning av riksdagsbehandlingen av Statsföretags årsredovisning. Man bör därför inte utesluta att årsredovisningen utnyttjats som underlag i andra sammanhang för motioner, interpellationer eller frågor. Eftersom årsredovisningen är en offentlig handling kan den ha utnyttjats som informationskälla även om den inte dessutom överlämnats av regeringen till riksdagen.

Kommittén finner att den nuvarande ordningen i princip är värdefull därför att den inbjuder till en samlad riksdagsbehandling av den löpande verksamheten av statliga företag. Det måste vara rimligt att riksdagen ges särskild möjlighet att regelbundet diskutera den faktiska utvecklingen av det statliga företagsägandet och om det kan finnas anledning precisera eller ändra på de principer som ytterst styr den utveckling som äger rum. Statens agerande i svenskt näringsliv är numera av sådan storleksordning att vad som sker i de statligt ägda bolagen har en väsentlig betydelse för sysselsättning och ekonomi, särskilt starkt markerat i vissa delar av landet. Statsmakternas inflytande över arbetsmarknads- och näringslivsutvecklingen kan bli av särskild vikt i den del av näringslivet som staten själv äger.

Den nuvarande ordningens brister är påtagliga. Antalet statliga aktiebolag som ligger utanför Statsföretag och Svenska Varv, och därmed faller utanför riksdagsbehandlingen, tenderar att öka.

Den senaste 10-årsperioden har medfört en stark expansion av den statliga företagsamheten. Staten har under denna tid förvärvat en rad företag och även startat ett stort antal företag. De statliga företagen är i dag dominerande i ett antal viktiga branscher, som gruv-, stål-, varv- och textilbranscherna. Riksdagen får i dag ingen samlad bild över frågor om de statliga företagen eftersom de behandlas vid olika tillfällen och i flera olika utskott.

De senaste årens utveckling av statligt ägande inom näringslivet är sådan att man nu i större utsträckning än hittills bör ge regering och riksdag möjlighet att diskutera utvecklingstendenser och principer för statlig företagspolitik. En grundläggande förutsättning för detta är att den nuvarande ordningen för riksdagsprövning av de generella frågorna ses över. Ett naturligt första steg är att regeringen varje år överlämnar en fullständig redogörelse till riksdagen över det statliga företagsägandet.

Redogörelsen bör i första hand bygga på de enskilda statligt ägda bolagens årsredovisningar. Inhämtandet av information om de olika företagen bör underlättas av det i ett senare avsnitt föreslagna registret. Registret bör även kunna utnyttjas till olika sammanställningar av den statliga företagssektorn i sin helhet.

Årsrapporten bör liksom f. n. överlämnas i skrivelse från regeringen till riksdagen, vilket medför motionsrätt och utskottsbehandling. Årsrapporten bör i första hand baseras på uppgifter från affärsverken och aktiebolag där staten äger 50 % eller mer av aktierna inklusive de aktiebolag som förvaltas av affärsverken. Vissa uppgifter bör också lämnas om minoritetsposter.

Den redovisning som bör ske får givetvis anpassas till vad som vid varje tidpunkt anses vara av mera allmänt intresse rörande statliga företag. Ett huvudtema i rapporten bör kunna bli hur de statliga företagens omsättning och sysselsättning utvecklats jämfört med andra företags inom skilda näringsgrenar. Ett annat huvudtema bör kunna bli hur det statliga ägandet förändrats i såväl helägda som delägda bolag.

Rapporten bör få ett sådant innehåll och utformning att den kan fungera som informationskälla åt alla som söker uppgifter om statliga företag. Den bör innehålla en allsidig och överskådlig information om den statliga företagsamheten. Man bör eftersträva att rapporten får en stor spridning även utanför riksdagskretsen.

Vi vill i detta sammanhang understryka att informationsmaterial om varje enskilt företag måste finnas lättillgängligt för riksdagsledamöterna. Sådant material, bl. a. årsredovisningen, som kan utgöra underlag för det löpande riksdagsarbetet, bör finnas samlat på ett ställe, naturligen i riksdagsbiblioteket.

Om regeringen varje år avger en rapport av ovanstående slag kan den nuvarande ordningen – riksdagsgranskningen av årsredovisningar för Statsföretag och Svenska Varv – upphöra.

Publikationen Statliga företags syfte att ge en samlad information om statens verksamhet i företagsform blir också tillgodosett genom regeringens årliga rapport över de statliga företagens verksamhet. Utgivningen av publikationen Statliga företag kan då också upphöra.

Med några års mellanrum, t. ex. en gång per riksdagsmandatperiod, bör rapporten ges en mer omfattande utformning och då innefatta en principdeklaration från regeringens sida om det statliga företagandets mål och riktlinjer. Regeringen bör också i ett sådant sammanhang kunna redogöra för hur de statliga företagen levt upp till riksdagens näringspolitiska och arbetsmarknadspolitiska viljeyttringar; t. ex. hur arbetsmiljön förbättrats, hur företagen bidragit till att skydda och förbättra den yttre miljön, hur den vidgade arbetsrätten tillämpats, hur företagen förverkligat kraven på ökad jämställdhet mellan könen, hur mycket företagen satsat på energibesparande åtgärder, m. m.

Det bör ankomma på regeringen att i varje särskilt fall bestämma vad som skall redovisas och med anledning därav infordra erforderligt underlag från företagen. Denna utvidgade redovisning kan ses som en motsvarighet till delar av den redovisning som regeringen infordrar från de statliga myndigheterna i samband med de årliga anslagsframställningarna.

Vi har undersökt de statliga företagens offentliga information i vissa andra

länder. Den begränsade studie vi gjort avser förhållandena i Finland, Frankrike, Italien, Storbritannien, Västtyskland och Österrike.

Redovisningsprinciperna för statsägda företag i dessa länder förefaller inte tillgodose den parlamentariska insynen mer än i Sverige. De former för insyn som valts avviker inte på ett sådant sätt från de svenska att de nämnvärt torde kunna öka insynen i statliga företag om de anpassades efter våra förhållanden.

8 Register över statliga företag

Den enda sammanställningen f. n. över statens aktieinnehav återfinns i publikationen Statliga företag, som årligen ges ut av industridepartementet. Publikationen innehåller en sammanställning över affärsverk och statliga aktiebolag. För varje företag finns uppgifter om adress, verkställande direktör, statens andel av aktiekapitalet, typ av verksamhet, antal anställda och omsättning.

Uppgifterna i publikationen inhämtas direkt från företagen. Uppgifter om nybildade eller nyförvärvade bolag rapporteras inte särskilt till industridepartementet.

I det föregående har vi lagt fram förslag om att regeringen varje år skall informera riksdagen om omfattningen av och förändringar inom den grupp av bolag som består av helstatliga bolag och bolag där staten har ett majoritets- eller minoritetsintresse av varaktighet. För att kunna genomföra en sådan redovisning krävs att regeringen har fullständig kännedom om vilka bolag staten har ett sådant inflytande i. För att kunna göra sammanställningar i den årliga rapporten till riksdagen behövs också vissa uppgifter om omsättning, anställda m. m.

Med hänsyn till omfattningen av det statliga företagandet och de stora förändringar i detta som fortlöpande sker bör av praktiska skäl ett register föras över de bolag där staten är ensam ägare, majoritets- eller minoritetsägare. Ett sådant register bör kunna bli ett värdefullt underlag inte bara för regeringens årliga rapport till riksdagen utan även för regeringens, riksdagens och allmänhetens behov av löpande information om de statliga företagen. Rapporteringen till registret skulle då kunna ersätta den rapportering som f. n. årligen sker till industridepartementet inför utgivandet av en ny årgång av Statliga företag.

Registret bör omfatta

- samtliga affärsverk och hel- och delägda bolag som staten äger direkt,
- dotterbolag, dotterdotterbolag osv. till bolag som staten äger till hälften eller mer,
- bolag som staten genom majoritetsägda bolag har minoritetsintressen i.

För varje registrerat bolag och i tillämpliga delar affärsverken bör i registret finnas uppgifter om

- statens andel av aktiekapitalet,
- adress och telefon,
- verksamhetens art, omsättning, resultat, eget kapital, anställda m. m.

Registret bör även innehålla uppgifter om arbetsställen med mer än fem anställda.

Registret bör uppdateras minst en gång per år.

Statistiska centralbyrån (SCB) har för kommitténs räkning utarbetat ett förslag till datorbaserat register över statliga bolag. Förslaget innebär i korthet att SCB utnyttjar redan befintliga företagsregister för att sammanställa ett särskilt register över de statliga bolagen. Det skisserade registret skulle innehålla för varje bolag utöver namn och adress uppgifter om statens ägarandel, statlig huvudman, regional kod, branschkod, antal anställda och omsättning. Registret skulle även för varje arbetsställe innehålla uppgifter om regional kod, bransch och antal årsverken. De ekonomiska uppgifterna kan utökas men arbetet med registret kräver då en betydande manuell arbetsinsats. Ett datorbaserat register skulle ge möjlighet till många olika sammanställningar om företagen, t. ex. fördelning på olika branscher och regioner.

Vi har ej tagit ställning till om ett datorbaserat register är att föredra framför ett manuellt upplagt register. Det är oklart om man genom att databehandla materialet vinner en väsentlig fördel, då antalet statliga bolag fortfarande i datatekniskt avseende är relativt begränsat. Ett manuellt bearbetat register kan vara att föredra om det skulle innehålla ett stort antal uppgifter hämtade från bolagens årsredovisningar.

Vare sig registret görs maskinellt eller manuellt bör det inte föras inom regeringens kansli utan vid någon myndighet, förslagsvis SCB.

9 Riksdagsledamöternas närvarorätt vid de statliga aktiebolagens bolagsstämmor m. m.

I anslutning till riksdagsbehandlingen av Statsföretags bildande beslöt riksdagen att 18 riksdagsledamöter skulle ges möjlighet att närvara och ställa frågor vid det blivande förvaltningsbolagets bolagsstämmor. Enligt våra direktiv har vi utvärderat resultatet och erfarenheterna av detta system.

Riksdagsledamöternas deltagande i bolagsstämmorna har sedan år 1971 i praktiken utvidgats. De kallas även till andra informationsträffar vid sidan om bolagsstämmorna. Riksdagsledamöterna har då getts möjlighet att ställa frågor till Statsföretags ledning och till cheferna för dotterbolagen. Vid några informationstillfällen har ett enskilt företag eller ett särskilt ämne behandlats.

De 18 riksdagsledamöterna har ej haft någon ordförande eller sammankallande, ej heller något sekretariat. Mötena har ej protokollförts.

Vi har gjort muntliga intervjuer med riksdagsledamöter och representanter för Statsföretag.

Riksdagsledamöterna uttryckte allmänt en positiv inställning till det sätt på vilket Statsföretag besvarat de frågor som ställts vid bolagsstämmorna. Det rådde dock enighet om att träffarna vid sidan om ordinarie bolagsstämmor givit mest. Framför allt nämndes den informationsträff som brukar ordnas på våren tillsammans med verkställande direktörerna för dotterbolagen och som ansågs vara av mycket stort värde. Till detta sades både personkontakterna och de öppna svaren ha bidragit. Även mötet på hösten som utgår från andra tertialrapporten nämndes som värdefullt.

Vid sidan om bolagsstämman och de två informationstillfällena har flera riksdagsledamöter själva tagit kontakt med Statsföretag och dess dotterföretag i olika frågor och då kanske främst med företag med anknytning till hemorten och dess omgivning.

Riksdagsledamöterna uppgav att den information de fått från Statsföretag har varit användbar i riksdagsarbetet.

Förbättringar av detta system ansåg riksdagsledamöterna främst kunde ske genom att studiebesök arrangerades vid vissa aktuella företag, så att riksdagsledamöterna direkt på orten skulle kunna bilda sig en uppfattning om de förhållanden som råder och även få möjlighet att tala med representanter för de anställda. Vidare framfördes önskemål om särskilda temadagar i anslutning till informationstillfällena. Vid samma tillfällen skulle man kunna behandla vissa aktuella ämnen, företag eller branscher.

Utän att för den skull ställa direkta krav önskade riksdagsledamöterna att det skulle bli vanligare att sociala faktorer redovisades.

Riksdagsledamöterna önskade vidare att också styrelsen var representerad vid informationstillfällena, exempelvis genom sin ordförande.

Statsföretags ledning betecknade sin egen information till riksdagsledamöterna som mycket öppen. Från Statsföretags sida sade man sig dock vara osäker på riksdagsledamöternas önskemål och intresseinriktning och ansåg att det skulle vara värdefullt om riksdagsledamöterna bland de 18 utåg en kontaktman gentemot Statsföretag.

Statsföretag besvarar också frågor direkt som framställs av enskilda riksdagsledamöter men lämnar även svaren till riksdagens upplysningstjänst om uppgifterna kan vara av särskilt värde för samtliga riksdagsledamöter. Upplysningar av hemlig karaktär kan redovisas vid de tillfällen Statsföretag kallas till näringsutskottet.

Riksdagsledamöternas deltagande i Statsföretags bolagsstämmor har tillkommit för att ge riksdagen en bättre insyn i Statsföretag. De intervjuer vi gjort med riksdagsledamöter som deltagit i bolagsstämmorna och fått del av övrig information från företaget, visar att de till övervägande delen är nöjda med den insyn de härigenom får, framför allt genom informationsträffarna vid sidan av bolagsstämmorna. Även Statsföretag finner den nuvarande ordningen vara av värde. Riksdagsledamöternas önskemål om temainriktade informationstillfällen vid sidan av bolagsstämmorna och önskemålet om att även Statsföretags styrelse skall delta vid dessa tillfällen är av sådan karaktär att Statsföretag skulle kunna finna lämpliga lösningar av problemen direkt i samråd med ledamöterna. För kontakterna mellan riksdagsledamöterna och Statsföretag förefaller det praktiskt om ledamöterna bland sig utser en kontaktperson.

Bildandet av nya statliga företagsgrupper aktualiserar frågan om det inte även i sådana fall är motiverat att riksdagen får samma rätt till insyn som nu gäller för Statsföretag. Med hänsyn till de statliga företagens växande betydelse inom näringslivet anser vi att varje riksdagsman bör tillförsäkras rätt att närvara och ställa frågor på alla direkt ägda statliga aktiebolags bolagsstämmor. En sådan allmän närvarorätt kan utnyttjas när riksdagsledamöterna känner behov därav. Det bör enligt vår uppfattning inte innebära någon större merbelastning för bolagen.

Riksdagsledamöterna får genom en allmän närvarorätt möjlighet till insyn i de företag som för tillfället tilldrar sig uppmärksamhet av exempelvis närings- och sysselsättningspolitiska skäl. Ledamöterna kan dessutom kontinuerligt följa verksamheten i ett eller flera statliga aktiebolag. Den enskilde riksdagsledamöten kan bevaka statliga aktiebolag med anknytning till den egna valkretsen.

Vi föreslår att den allmänna närvarorätten vid bolagsstämmor skall omfatta aktiebolag där staten har ett direkt ägarinflytande på 50 % eller mer av aktiekapitalet eller röstetalet. Närvarorätten föreslås alltså inte omfatta dotterbolag till de direkt ägda bolagen. Frågor som berör eventuella dotterbolag bör kunna behandlas vid moderbolagets bolagsstämma.

Närvarorätten bör vidare begränsas till aktiebolag vilkas verksamhet har viss storlek och inverkan på samhället ur näringspolitisk och sysselsättningspolitisk synvinkel. Det finns enligt vår mening ingen anledning att närvarorätten skall omfatta de minsta bolagen. Vi föreslår att en gräns ställs vid 50

anställda.

Förslaget med en allmän rätt för riksdagsledamöterna att närvara med möjlighet att ställa frågor vid bolagsstämmorna i aktiebolag i vilka staten har aktiemajoriteten kan genomföras på olika sätt. Vi har övervägt följande alternativ:

- a) bolagsstämmorna beslutar själva om att vara offentliga,
- b) ett avtal träffas mellan staten och respektive aktiebolag,
- c) en bestämmelse införs i respektive bolagsordning,
- d) en ändring införs i aktiebolagslagen,
- e) en ny lag stiftas.

Regeringen skulle såsom utövare av ägaransvaret över bolagen kunna påverka bolagen att införa en generell närvarorätt vid bolagsstämmorna för riksdagsledamöterna. Förslaget skulle därför kunna genomföras på något av de angivna sätten i alternativen a), b) eller c). Förslaget kommer i dagens läge att omfatta ca 70 aktiebolag. Det förefaller därför inte praktiskt att regeringen träffar ett avtal med varje bolag eller genomför en ändring i bolagsordningen för alla dessa aktiebolag. Ett sådant tillvägagångssätt skulle också vara mycket arbetskrävande. Varje gång ett bolag köps eller säljs måste man dessutom göra om proceduren.

Vi förordar alternativ e). En lag bör stiftas med innebörden att riksdagsledamoten har rätt att närvara vid bolagsstämma som hålls i aktiebolag med mer än 50 anställda, om staten direkt äger minst hälften av aktierna. Vill han yttra sig på stämman, skall han senast tre dagar före densamma göra anmälan härom till bolaget. Underrättelse om tid och plats för bolagsstämma som här avses skall senast två veckor före stämman tillställas riksdagens förvaltningskontor.

En allmän närvarorätt innebär att den nuvarande ordningen – riksdagsledamöternas närvarorätt vid Statsföretags bolagsstämmor – i och för sig kan anses obehövlig. Erfarenheterna av den gällande ordningen har dock visat sig vara så goda att den bör bibehållas på det sätt som den kommit att fungera i praktiken. Vi har funnit att det inte är själva bolagsstämman som är den viktigaste informationskällan. Det har visat sig att den värdefullaste informationen lämnas vid sidan om stämman. Både riksdagsmännen och Statsföretag har funnit dessa kontakter synnerligen givande. Den sålunda utformade praxisen har borgat för att ett betydande antal riksdagsledamöter får en fördjupad kunskap om statlig företagsamhet samt att en värdefull kontinuitet kunnat upprätthållas i relationerna mellan riksdagen och Statsföretag. Vi anser därför att denna praxis bör behållas.

Vi föreslår därför att 18 riksdagsledamöter tilldelas ett särskilt ansvar att hålla kontakt med Statsföretag.

Vi vill vidare föreslå att denna praxis utvidgas till att omfatta även Svenska Varv. De 18 riksdagsledamöterna bör därför utses att ha denna kontaktuppgift med både Statsföretag och Svenska Varv.

En fördel med detta är att dessa riksdagsledamöter kan fortsätta att följa de frågor som tidigare redan delvis behandlats inom Statsföretag.

Det bör successivt prövas av riksdagen i vilka former den här typen av insyn skall utövas för nya statliga aktiebolag. Det kan i framtiden visa sig lämpligt att utse flera grupper av riksdagsledamöter än en att ansvara för den

här verksamheten.

Vi finner det angeläget att riksdagsledamöterna ges goda möjligheter att analysera det material de får del av från aktiebolagen. Särskild utredningshjälp kan behöva tillkallas. Riksdagen bör överväga i vilka former och i vilken omfattning sådan utredningshjälp kan ställas till de 18 riksdagsledamöternas förfogande.

Våra förslag innebär i sammanfattning att i lag föreskrivs att varje riksdagsman skall ha rätt att närvara vid statliga aktiebolags bolagsstämmor. Vidare innebär förslagen att riksdagen liksom tidigare utser 18 riksdagsledamöter för kontakter med Statsföretag och att denna ordning utvidgas att även omfatta Svenska Varv.

10 Kostnadsuppskattningar

Kommitténs förslag är inte av sådan karaktär att kostnaderna för dem kan kvantifieras på ett meningsfullt sätt. Vi nöjer oss därför med att ange om det kan krävas ökade resurser eller arbetsinsatser inom något område.

Vi har föreslagit att staten skall gå före i att utvidga och förbättra redovisningen av aktiebolagens verksamhet. Ansvaret för arbetet i redovisningsgruppen överlämnas enligt vårt förslag till Statsföretag.

Enhetligare redovisningsprinciper och utvidgad information i årsredovisningarna kan komma att medföra vissa begränsade kostnadsökningar för företagen. Genom omprioriteringar bör man dock kunna göra motsvarande kostnadsbesparingar inom företagen. De medel som redovisningsgruppen kan behöva föreslår vi att de statliga aktiebolagen skall tillskjuta.

De resurser som behövs för att sammanställa regeringens rapport till riksdagen bör kunna erhållas genom omorganisering av nuvarande arbetsinsatser. Vårt förslag innebär att överlämnandet till riksdagen av årsredovisningarna för Statsföretag och Svenska Varv skall upphöra. Vidare föreslår vi att utgivandet av publikationen Statliga företag upphör. Totalt sett bör den arbetsinsats som krävs inom regeringskansliet, om vårt förslag genomförs, vara av ungefär samma storleksordning som den nuvarande. Även tryckkostnaderna bör totalt sett vara av samma storleksordning.

Kostnaden för att lägga upp ett ADB-baserat register över statliga företag har av Statistiska centralbyrån beräknats till ca 50 000 kr. Den årliga kostnaden för uppdatering och skötsel av registret har angivits till 20 000–30 000 kronor. Vare sig man väljer att göra ett manuellt eller ADB-baserat register torde kostnaden för dess förande och för ett antal bearbetningar kunna begränsas till den kostnad Statistiska centralbyrån beräknat.

Sammantaget kan konstateras att ett genomförande av våra förslag kräver ökade resurser i både inhämtandet och publiceringen av uppgifter om statliga företag. Dessa merkostnader bör enligt vår mening till stor del kunna bemötas genom omprioriteringar i existerande verksamheter.

Bilaga 1 Undersökning av informationsinnehållet i statliga företags årsredovisningar samt jämförelse mellan informationsinnehållet i statliga och börsregistrerade företags årsredovisningar

Bakgrund

Information om statliga företag och affärsdrivande verk finns bl. a. tillgänglig i form av årsredovisningar. Med hänsyn till den betydelse årsredovisningen har för intressenterna måste stora krav ställas på informationen i årsredovisningen. I de fall den statliga verksamheten drivs i bolagsform regleras årsredovisningen av aktiebolags- och bokföringslagarna. För de affärsdrivande verken finns motsvarande bestämmelser i en särskild verksstadga.

Aktiebolags- och bokföringslagarna innehåller:

- 1 föreskrifter om vad årsredovisningen skall omfatta
- 2 föreskrift om när och med vilka intervaller rapportering till de externa intressenterna skall ske
- 3 regler för värdering av tillgångar och skulder.

Aktiebolags- och bokföringslagarna har ändrats under 1975 resp. 1976. Den nya aktiebolagslagen bygger i huvudsak på 1944 års lag om aktiebolag.

Undersökningen baseras på årsredovisningar avgivna innan den nya lagstiftningen trätt i kraft. Det huvudsakliga innehållet i den nya lagstiftningen var dock tillgängligt. Detta innebär att de årsredovisningar undersökningen baserats på sannolikt influerats av den nya lagstiftningen.

Genom tillkomsten av 1975 års aktiebolagslag och 1976 års bokföringslag har informationsskyldigheten ökat i följande avseenden – i underbilaga 1 finns en kortfattad presentation av den informationskyldighet aktiebolag ålades enligt 1944 års lag om aktiebolag¹:

- 1 Koncernredovisning är offentlig och skall omfatta resultaträkning och balansräkning. Däremot omfattar inte 1975 års aktiebolagslag bestämmelser om vilka koncernredovisningsmetoder som får tillämpas.
- 2 För anläggningstillgångar typ skepp, maskiner, inventarier o. d. samt byggnader skall anskaffningsvärde samt storleken av ackumulerade av- och nedskrivningar anges.
- 3 Har uppskrivning av anläggningstillgång företagits, skall oavskrivet belopp av uppskrivningen anges.
- 4 Resultaträkningen måste omfatta uppgift om bolagets försäljning. Detta innebär att s. k. nettoredovisning inte är tillåten.

¹ I underbilaga 1 och i den löpande texten finns siffror inom parentes. Dessa hänvisar till underbilaga 6, där vissa kompletterande upplysningar lämnas.

- 5 För bolag med mer än 200 anställda eller där balansomslutningen är större än 1 000 basbelopp måste varulagerreserver och eventuella förändringar av varulagerreserven redovisas öppet.
- 6 Uppgift skall lämnas i förvaltningsberättelsen om medelantalet anställda fördelade på arbetsställen med mer än 20 anställda.
- 7 Tantiem och därmed jämställd ersättning skall anges särskilt.
- 8 Har bolaget anställda i länder utom Sverige, skall löner och ersättningar anges särskilt för varje enskilt land jämte uppgift om medelantalet anställda i respektive land.
- 9 Bolag, som är skyldiga att anlita auktoriserad revisor, måste foga en finansieringsanalys till årsredovisningen.
- 10 I en lag från 1973, SFS 1973:303 och 1082, stadgas att aktiebolag måste lämna uppgifter om lån etc. till vissa närstående personer. Lagen var så formulerad att s. k. nollinformation – dvs. att några lån inte förekom – måste anges. I 1975 års aktiebolagslag har detta ändrats så att nollinformation inte behöver lämnas.

Genom tillkomsten av den nya aktiebolagslagen har även intervallen för rapporteringen ändrats. Aktiebolag, som är skyldiga att ha auktoriserad revisor, skall upprätta s. k. delårsrapport. Rapporten, som skall avse bolagets verksamhet från räkenskapsårets början, skall omfatta minst hälften och högst två tredjedelar av räkenskapsåret.

När det gäller värdering av tillgångar och skulder innebär den nya lagstiftningen inga väsentliga förändringar.

Ovan beskrivna regler är minimiregler. Detta innebär att bolags årsredovisningar kan omfatta mer information än lagen kräver. Exempel härpå utgör:

Koncernredovisning och finansieringsanalyser redan före tillkomsten av 1975 års lag.

Årsredovisningen omfattar upplysningar om:

Verksamheten (i BL och AL finns inga föreskrifter som reglerar skyldigheten att lämna information om verksamhetens inriktning).

Organisation.

Produkter.

Personal utöver de lagstadgade uppgifterna.

Lagerreserven och dess förändring.

Prognoser.

Relationstal (räntabilitet, soliditet och likviditet).

Försök till inflationsjusterad redovisning.

Alternativa värderingar av fordringar och skulder i utländska valutor.

Social redovisning.

Utvecklingen av årsredovisningarna har präglats av en ökad grad av öppenhet samt en väsentligt ökad vilja att informera intressenterna. Dagens årsredovisningar omfattar i många fall väsentligt mer information än vad som stadgas i aktiebolagslagen. Detta förhållande har sannolikt samband med förhållandet att självfinansieringsförmågan oavbrutet sjunkit sedan 1950-talet – företagens finansiella beroende av intressenterna har ökat i motsvarande mån – samt det ökande antalet aktiesparare. Ett av villkoren för en fungerande aktiemarknad är att aktiespararna förses med information.

Eftersom årsredovisningen enligt aktiebolagslagen skall fastställas av bolagsstämman, kan det synas att ägarna har stort inflytande på utformningen. Ägarinflytandet kan emellertid variera mellan företag. I företag där någon egentlig ägare inte kan urskiljas, t. ex. stora börsregistrerade företag, har företagsledningen sannolikt stort inflytande på årsredovisningen.

Det är mot denna bakgrund intressant att undersöka om årsredovisningar för företag som dels inte har något direkt intresse av att attrahera intressenter och kapital, dels inte har en ägarkategori som utövar något ägarinflytande har utvecklats på annat sätt än årsredovisningar för andra företag. Det är vidare intressant att undersöka om redovisningen inom en viss grupp av företag dvs. företag med samma ägare är likformig eller ej.

Syfte

Syftet med föreliggande undersökning är

- att undersöka om det föreligger några skillnader mellan årsredovisningar för statliga aktiebolag och affärsdrivande verk,
- att undersöka om det föreligger några skillnader mellan årsredovisningar för olika företag inom samma grupp av företag,
- att undersöka hur frågor rörande koncernredovisning hanteras i statliga företag,
- att jämföra informationsinnehållet i statliga företags årsredovisningar med årsredovisningar för de mest omsatta aktiebolagen på Stockholms fondbörs A-lista.

Uppläggnig

Undersökningen grundas på vissa utvalda företags årsredovisningar för 1976. Eftersom den nya lagstiftningen gäller fr. o. m. boksluten 1977 har undersökningen lagts upp på ett sådant sätt att frågan om vilka av kraven i den nya lagstiftningen som uppfylls innan den trätt i kraft belyses.

Undersökningen genomfördes under perioden augusti - oktober 1977.

Avgränsningar

Kvaliteten på uppgifter som lämnas i årsredovisningen är av stor betydelse för de externa intressenterna. I ett läge där det inte finns enhetliga metoder för kvantifiering av händelser, som direkt eller indirekt påverkar ett företags eller grupp av företags ställning och resultat, kan kvaliteten på lämnad information variera mycket. Detta kan exemplifieras med inflationsjusterad redovisning och koncernredovisning.

Inga försök att kvalitetsbedöma informationen har gjorts. Information som finns i årsredovisningen har således accepterats och ingår i undersökningen, även om kvaliteten på informationen varit låg. Detta innebär att företag, vars årsredovisning omfattat inflationsjusterad redovisning av någon form eller

som upprättat koncernredovisning enligt förvärvsmetoden, klassificerats i enlighet härmed, även om påståendet vid en noggrannare undersökning kan visa sig oriktigt.

Undersökningen har vidare begränsats till att avse information som finns i årsredovisningarna. Eftersom årsredovisningarna endast utgör en del av informationsflödet, kan givetvis de slutsatser som undersökningen leder fram till inte vara representativa för det totala informationsutbudet.

Genomförande

Urvalet, som inte var slumpmässigt, gjordes på så sätt att ett antal företag inom följande grupper primärt valdes:

	Antal
Statsföretag AB	1
Dotterbolag till Statsföretag AB	16
Dotterdotterbolag till Statsföretag AB	6
Affärsdrivande verk	7
Dotterbolag till de affärsdrivande verken	13
Dotterdotterbolag till de affärsdrivande verken	3
Företag som förvaltas av departementen	9
Dotterbolag till dessa bolag	2
De 13 mest omsatta företagen på Stockholms fondbörs A-lista	

Innan urvalet fastställdes togs kontakt med Statsföretag. Avsikten med denna kontakt var att utröna om de valda företagen var representativa eller ej. Denna kontakt ledde till att ytterligare tre statliga företag valdes. Efter korrigeringen omfattade urvalet totalt 57 företag. I underbilaga 3 och 4 presenteras de företag som ingår i utredningen.

De företag som förvaltas av departementen har brutet räkenskapsår 07-01-06-30. Undersökningen grundas i dessa fall på årsredovisning från 1976-06-30. Den tidsmässiga förskjutningen på ett halvår har sannolikt inte påverkat resultatet.

Innan undersökningen startade diskuterades frågeställningarna i detalj. I underbilaga 5 presenteras en preliminär frågelista. Det krav som ställdes på frågorna var att de skulle kunna besvaras med ett ja eller nej. Under undersökningens gång visade det sig emellertid nödvändigt att införa en tredje svarskategori, nämligen – framgår inte av redovisningen. I många fall uppstod dessutom tolkningsproblem. För att kontrollera att tvivelaktiga fall behandlats konsekvent har delar av materialet behandlats av två fristående personer. Resultatet jämfördes därefter. Denna kontroll visade att några skillnader inte förelåg, dvs. materialet har sannolikt behandlats på ett konsekvent sätt.

Använda beteckningar

I undersökningen har följande förkortningar använts:

Statsföretag AB	Staf
Dotterbolag	db
Dotterdotterbolag	ddb
Moderbolag	mb
1944 års aktiebolagslag	AL -44
1975 års aktiebolagslag	Nya AL
1928 års bokföringslag	BL -28
1976 års bokföringslag	Nya BL
Näringslivets börskommitté	NBK
Årsredovisning	ÅR
Förvaltningsberättelse	FB
Balansräkning	BR
Resultaträkning	RR
Koncernbalansräkning	KBR
Koncernresultaträkning	KRR
Statliga företag	SF
Börsregistrerade företag	BF
Affärsdrivande verk	AV

Resultat

1. *Föreligger några skillnader mellan årsredovisningar för SF och AV?*

Årsredovisningarna för SF och AV skiljer sig främst i fråga om koncern- och inflationsjusterad redovisning.

Koncernredovisning är betydelsefull därför att stora delar av ett företags verksamhet kan drivas i ett eller flera db.

SF uppvisar här en fullständigare informationsbild. Vidare finns skillnader som sannolikt har samband med att AV:s verksamhet delvis styrs av andra regler än vad som gäller för SF. Detta gäller exempelvis skatteproblematiken (redovisning av skatteskulder, möjlighet att bilda obeskattade reserver samt taxeringsvärden) och förhållandet att AV normalt inte tecknar några brandförsäkringar.

AL -44 ålägger aktiebolagen att lämna upplysningar om brandförsäkrings- och taxeringsvärden. Enligt Nya AL behöver endast taxeringsvärdet anges. Denna information kan utnyttjas för alternativa bedömningar av vissa tillgångars värde och s. k. kalkylmässigt avskrivningsbehov. I det fall inflationsjusterade uppgifter inte finns tillgängliga i årsredovisningen brukar externa intressenter utnyttja brand- och taxeringsvärdena som underlag för inflationsjustering.

Förvaltningsberättelsen

SF-företagen har genomgående mer fullständig redovisning av frågor som rör personal. (3)

Balansräkningen

AV uppvisar större villighet att lämna information om ändrade redovisningsprinciper. Detta kan ha samband med AV:s skattestatus. Uppgifter om ändrade redovisningsprinciper är mycket betydelsefulla, eftersom en förändring av principerna för redovisningen kan påverka både ställning och resultat.

SF lämnar mer information om avskrivningar över plan. Detta kan ha samband med AV:s skattesituation. Skillnaden mellan bokföringsmässiga avskrivningar och avskrivningar enligt plan (dvs. avskrivningar över plan) är skattemässigt betingad.

Beträffande särredovisning av dels nästa års amortering på långfristiga lån, dels räntebärande respektive icke räntebärande skulder är SF:s redovisning mer fullständig.

Ur extern synvinkel har information om räntebärande respektive icke räntebärande kapital intresse främst vid räntabilitetsmätningar. Uppgifterna om kommande års amorteringar har betydelse för bedömning av ett företags likviditet.

Resultaträkning

Bland AV ingår företag som har nettoredovisning, dvs. i resultaträkningen anges endast rörelseintäkten (fakturering efter avdrag för rörelsekostnaderna). Ur analysynvinkel är nettoredovisning klart oacceptabel.

AV har bättre uppdelning av rörelsekostnaderna än SF. För den senare gruppen är det mer vanligt att samtliga rörelsekostnader exklusive avskrivningar och finansiella kostnader redovisas summerade i en post. (4)

Koncernredovisning

SF uppvisar, som tidigare nämnts, mer fullständig information på koncernnivå. I många AV saknas koncernredovisning eller gruppredovisning helt. Ur informationssynvinkel är det mindre lämpligt.

Kvalitativa uppgifter

Både SF och AV har uppgifter utöver vad som krävs enligt lag. AV har mer uppgifter beträffande prognoser, beslutade investeringar och långtidsplaner än SF. Däremot har SF mer information om nästa års budget. (5)

Beträffande uppdelning per verksamhetsområde gäller att AV och SF ungefärligen är likvärdiga. Dock har SF mer detaljinformation. När ett företag omfattar mer än ett verksamhetsområde, är det ur analysynvinkel väsentligt att verksamhetsområdena kan bedömas var för sig. Eftersom årsredovisningen avser företaget som enhet, dvs. en summering av verksamheter, förutsätter en verksamhetsredovisning en uppdelning av informationen. Dylika uppdelningar av ett företag i verksamhetsområden kan ske på olika sätt. Några allmänt accepterade metoder för dylik uppdelning finns f. n. inte.

AV har förhållandevis fullständig redovisning av organisation och anläggningar. Dock bör påpekas att de lämnade uppgifterna sannolikt begränsas till

mb. Redovisningen lämnar bl. a. information om tillgångar ett företag har. Denna information presenteras normalt i form av värden (finansiell information). Mot bakgrund av att de förutsättningar normerna för redovisning grundats på ingalunda är uppfyllda, kan det ur analysynvinkel vara intressant att få uppgifter om bl. a. tillgångarnas tekniska och åldersmässiga status. Med utgångspunkt i dylik information kan en rimlighetsbedömning av de redovisade värdena göras.

I många SF-företag finns kompletterande uppgifter om hur redovisningen påverkats av inflationen. Dylika uppgifter saknas med mycket få undantag i AV. (6)

2. Föreligger några skillnader mellan företag inom samma grupp?

(a) Inom Staf-gruppen

Generellt gäller att informationens kvantiteter är störst i Staf. Fullt jämförbar med moderbolagets omfattning av årsredovisning är i detta avseende de större dotterbolagens. För mindre db samt ddb är kvantiteten information klart mindre. De minsta företagen har en årsredovisning som i princip motsvarar det civilrättsliga kravet. Skillnaden mellan moderbolagens, de stora dotterbolagens och de mindre dotter- och dotterdotterbolagens information hade sannolikt varit större om undersökningen grundats på årsredovisningar från 1975 i stället för 1976. Detta förklaras av att bolagen redan 1976 börjat tillämpa delar av den nya lagstiftningen. Eftersom vissa krav i den nya lagstiftningen kräver ett omfattande förarbete, har det sannolikt varit lättare för "småbolagen" att anpassa årsredovisningen till de nya kraven.

I underbilaga 7 finns resultatet av undersökningen i detalj.

Följande väsentliga skillnader befanns föreligga mellan Staf, db och ddb till Staf.

Förvaltningsberättelse

Statsföretag + dotterbolag har i större utsträckning följt Nya AL vad beträffar redovisning av antalet anställda på arbetsplatser.

Redovisningarna för ddb omfattar finansieringsanalyser i mindre omfattning än Staf och dess db.

Balansräkning

Dotterdotterbolagen använder Nya AL:s balansräkningsschema i större utsträckning än Statsföretag + dotterbolag.

Eventuellt ändrade redovisningsprinciper kommenteras oftare i Staf + db än i ddb. (2)

Staf + db redovisar oftare obeskattade reserver. För bedömning av ställningen är uppgifter om obeskattade reserver viktiga. Information om storleken av dessa behövs för beräkningen av ett företags egna kapital.

Vissa skillnader finns beträffande redovisning av bolagens checkräkningskrediter. Checkräkningskrediter utgör normalt en väsentlig del av ett företags upplåning. Eftersom en likviditetsbedömning i princip grundas på en jämfö-

relse mellan omsättningstillgångar och kortfristiga skulder, påverkas bedömningen av redovisningen av checkräkningskrediter.

I Staf + db redovisas nästa års amortering på långfristiga lån i stor utsträckning som kortfristig skuld. Eftersom en likviditetsbedömning grundas på omsättningstillgångar och kortfristiga skulder påverkas denna av hur nästa års amortering redovisas.

I ddb sker till skillnad mot Staf + db ingen uppdelning av kortfristiga skulder i räntebärande respektive icke räntebärande.

Resultaträkning

Klara begreppsmässiga skillnader existerar. Detta gäller i första hand avskrivningarna.

Avskrivningarna utgör i många företag en icke oväsentlig kostnad. Genom att avskrivningarna benämns och beräknas på olika sätt är det svårt att göra någon jämförelse mellan företag.

Avskrivningsbegreppet definieras vidare på olika sätt. De skillnader som finns i begreppsapparaten mellan Staf och dess dotterbolag försvårar jämförelser.

I ddb sker uppdelning av rörelseresultatet på verksamhetsgrenar i mindre omfattning än vad som gäller för Staf + db. Detta kan förklaras av att ddb vanligen inte omfattar mer än ett verksamhetsområde.

Koncernredovisning

Staf + db redovisar oftare både koncernbalansräkning och koncernresultaträkning än ddb.

Staf + db har till skillnad mot ddb enhetliga principer för koncernredovisning. (7)

Information om behandlingen av koncernmässigt övervärde är mycket sämre i ddb.

Behandlingen av koncernmässigt övervärde har stor betydelse för både resultat och ställning. För att underlätta en analys av en koncern är det betydelsefullt att redovisningen omfattar uppgifter om hur övervärdet behandlats. Även motiven för en viss behandling av övervärdet är intressanta.

I Stafs + db:s årsredovisningar finns kompletterande information typ:

- finansieringsanalyser på koncernnivå
- spec. till förändringar av övervärde
- uppdelning i verksamhetsområden

Dylik information saknas i stor utsträckning i ddb.

Kvalitativa uppgifter

De kvalitativa uppgifterna utgör en allt större del av informationen i årsredovisningar. Denna information är i princip helt frivillig. Denna typ av information saknas nästan helt i ddb.

(b) Inom AV

De affärsdrivande verkens årsredovisning regleras av verksstadgan. Detta medför att vissa skillnader uppstår mellan AV:s redovisning och redovisningen för db och ddb, eftersom dessas årsredovisning regleras av AL. Den största skillnaden har samband med AV:s skattemässiga status. AV är i princip inte skattepliktiga.

Mellan olika AV kunde förhållandevis obetydliga skillnader påvisas. Detta innebär att AV-gruppen lämnar ett informationsunderlag som är lämpat för jämförelser mellan olika AV.

Följande skillnader befanns föreligga mellan AV och aktiebolag förvaltade av AV. De aktiebolag, som förvaltas av AV, ägs av staten. Detta innebär att något moder-dotterbolagsförhållande inte föreligger. I fortsättningen benämns dock de bolag som förvaltas av AV som db och ddb.

Förvaltningsberättelse

Db och främst ddb lämnar oftare upplysning om hur vinsten föreslås disponerad.

Finansieringsanalyser är vanligare hos AV än i db:s och ddb:s årsredovisningar.

Tillgång till finansieringsanalys underlättar en bedömning av ett företags finansiella situation. En finansieringsanalys lämnar även information om hur det tillförda kapitalet använts (investerats).

Balansräkning

Verken kommenterar i stor utsträckning förändringar av redovisningsprinciper. Detta är, som tidigare nämnts, mycket betydelsefullt. (2)

Lagerreserver redovisas mer öppet av ddb. Med hänsyn till att AV i princip inte kan bilda några obeskattade reserver är det naturligt att skillnad föreligger mellan AV och de bolag de förvaltar. Det är däremot förbryllande att ddb visar större benägenhet att redovisa förekomsten av obeskattade reserver än db. Detta kan bero på att db inte har obeskattade reserver i samma utsträckning som ddb.

Förändringar av det egna kapitalet specificeras i större utsträckning av AV än av db och ddb.

Checkräkningskrediterna redovisas på skilda sätt.

Redovisningen av taxeringsvärden uppvisar med hänsyn till AV:s skattemässiga status skillnader. Även beträffande redovisningen av brandförsäkringsvärden finns stora skillnader mellan AV och dess db och ddb. Detta beror sannolikt på att staten normalt inte brandförsäkras sina tillgångar.

Resultaträkning

Anmärkningsvärt är att nettoredovisning – dvs. omsättningssumman icke angiven – förekommer i ett db. Eftersom varken omsättning eller rörelsekostnader (kostnad såld vara, administrations- eller försäljningskostnader) anges, är nettoredovisning ur analysynvinkel klart olämplig.

AV:s kostnader är mer specificerade än övriga företags i gruppen. (4)
Anmärkningsvärt är att verken inte delar upp rörelseresultatet på verksamhetsgrenar.

Koncernredovisning

AV:s årsredovisningar omfattar mindre ofta koncernredovisning. I de fall koncernredovisning förekommer är informationen emellertid förhållandevis komplett.

Uppdelningen av koncernresultatet på verksamhetsområden förekommer oftare i db.

Db:s och ddb:s metod för koncernredovisning och hantering av koncernspecifika poster, främst goodwill, är likartad.

Kvalitativa uppgifter

De affärsdrivande verkens årsredovisningar omfattar väsentligt mer information av kvalitativ typ än vad som gäller för verkens db och ddb. Detta gäller speciellt prognos, framtidsinriktad information samt vissa relationstal.

De kvalitativa uppgifterna kompletterar många gånger informationen som tillhandahålles i övriga delar av årsredovisningen. Eftersom traditionell redovisning är av historisk karaktär, är det väsentligt att denna kompletteras med prognoser och budgets. Utan tillgång till dylik information är det mycket svårt att göra en extern bedömning av ett företag. (5)

(c) Inom bolag förvaltade av departement

Informationsmängden i de bolag som förvaltas av departementen är förhållandevis homogen. Detta gäller information i förvaltningsberättelse, balansräkning och resultaträkning. Vad gäller koncernredovisningen förefaller underkoncerner (dotterbolagen) att lämna fullständigare information än moderbolaget. Beträffande de kvalitativa uppgifterna föreligger mycket stora skillnader mellan de departementsförvaltade bolagen, eftersom dylika inte lämnas av dotterbolagen. Med utgångspunkt i att undersökningen omfattar ett fåtal dotterbolag till av departementen förvaltade bolag är en mer detaljerad jämförelse inte meningsfull.

3. Koncernredovisning i statligt ägda företag

De statliga företagen lämnar som grupp, med undantag för Statsföretagskoncernen, förhållandevis ofullständig koncernredovisningsinformation. Av undersökningen kan också utläsas att gruppen statliga företag inte tillämpar enhetliga koncernredovisningsmetoder.

4. Jämförelse mellan informationsinnehåll i statliga och vissa börsregistrerade företags årsredovisningar

Jämförs börsföretagen med hela gruppen statliga företag kan det konstateras att de börsregistrerade företagen lämnar mer information. Detta gäller

information i förvaltningsberättelsen, balansräkningen, resultaträkningen, koncernredovisningen och de kvalitativa delarna. En dylik jämförelse är emellertid inte rättvisande, eftersom gruppen statligt dominerade företag även omfattar små företag. En jämförelse mellan börsregistrerade företag och Statsföretag AB, de affärsdrivande verken och de större av de departementsägda bolagen är sannolikt mer meningsfull, eftersom företag av ungefär samma storlek jämförs.

En dylik jämförelse visar att några väsentligare skillnader inte föreligger mellan dessa årsredovisningars informationsinnehåll. Följande skillnader kan emellertid nämnas:

Förvaltningsberättelse

SF lämnar mer information om personal och lönekostnader, medan BF lämnar mer information om viktiga förhållanden som inträffat både under och efter räkenskapsårets utgång. Uppgifterna i FB kompletteras BR och RR. I RR finns som regel inte lönekostnaderna särskilt redovisade. Med hänsyn till att lönekostnaderna kan vara av betydande storlek, kan det ur externa intressenters synvinkel vara av intresse att dessa anges. Brister i organisation etc. kan vidare många gånger påverka personalomsättning, sjukfrånvaro etc. För att företag skall kunna jämföras i dessa avseenden krävs tillgång till lämplig information. (3)

Ett företags verksamhet kan ha påverkats av omständigheter som inte direkt kan utläsas av redovisningen – prisfall, brand, strejk, patentmål, handelshinder, framgångsrika FoU-projekt etc. Eftersom dessa händelser har påverkat eller kan förväntas påverka företagets ställning och resultat, är det betydelsefullt att det i årsredovisningen lämnas information om dylika händelser. Lagstiftaren har ansett frågan så viktig att AL, både den nya och 1944 års lag, stadgar att dylik information skall lämnas.

Balansräkning

BF har i större utsträckning än SF sökt följa balansräkningsschemat i Nya AL. Ändrade redovisningsprinciper kommenteras oftare av BF. Detta kan emellertid bero på att de statliga företagen inte ändrat redovisningsprinciperna. (2)

Resultaträkning

BF har i större utsträckning än SF specificerat rörelsekostnaderna. Vidare har BF något öppnare redovisning av reservförändringar av typ lagerreserv, överavskrivning etc. BF lämnar mer information om resultatet för verksamhetsgrenar.

Koncernredovisning

BF:s årsredovisning omfattar i samtliga fall komplett koncerninformation. Detta är inte fallet i SF.

Ur externa intressenters synvinkel är det en klar brist att årsredovisningen

inte omfattar fullständig koncernredovisningsinformation. Eftersom väsentliga delar av ett företags verksamhet kan drivas i ett eller flera dotterbolag, som dessutom kan vara hel- eller delägda, är information om enbart mb:s ställning, resultat etc. otillräckligt.

Beträffande använda koncernredovisningsprinciper tillämpar Staf-gruppen och AV i sin helhet förvärvsmetoden. Enhetliga metoder för koncernredovisning är värdefulla ur jämförelsesynvinkel.

De departementsförvaltade bolagen tillämpar pooling och förvärvsmetoden. (8) BF använder fler metoder, dessutom är behandlingen av koncernmässigt övervärde blandad, till skillnad mot SF som använder likartad redovisning.

Behandlingen av koncernmässigt övervärde har sin betydelse för koncernens ställning och resultat. Förvärvs- respektive poolingmetoden omfattar regler för den koncernmässiga behandlingen av övervärdet. BF-företagen följer inte alltid dessa regler, vilket medför att koncernredovisningen påverkas.

BF har större frekvens av koncernmässiga finansieringsanalyser och avstämningar av förändringar av eget kapital. Internvinstproblematiken behandlas mer fullständigt av BF. Detta kan emellertid bero på att SF inte har några internvinster. (9)

Kvalitativa uppgifter

SF har mer information om prognoser, långtidsplaner och beslutade investeringar. Dessutom lämnar SF mer detaljerad information som berör personalen. (3)

Beträffande uppgifter om soliditet, likviditet och räntabilitet finns dylika oftare i BF:s årsredovisningar. Det är en fördel om årsredovisningarna utvidgas till att omfatta relationstal som kan användas för jämförelser. Alternativet är att de externa intressenterna själva skall upprätta dessa relationstal.

Iakttagelser

Under undersökningen har följande iakttagelser gjorts.

Årsredovisningarna är i många fall mycket omfattande och har delvis karaktär av PR-skrifter. Detta innebär att informationsmängden kan vara betydande. Den stora informationsmängden kopplad med förhållandet att enhetlig terminologi, enhetliga definitioner av vissa väsentliga begrepp som kalkylmässiga avskrivningar, prisvinster etc. saknas gör informationen i årsredovisningen svårtillgänglig. Förhållandet att väsentliga uppgifter blandas med mindre väsentliga uppgifter förstärker denna effekt.

Uppgifter som berör koncerner är mycket svåra att stämma av mot motsvarande uppgifter i de enskilda koncernbolagen. Eftersom använda metoder för koncernredovisning dels varierar mycket, dels inte dokumenteras kan det finnas skäl för en kontroll av koncernredovisningen. Detta gäller speciellt i de fall koncernredovisningen skall läggas till grund för en jämförelse med en annan företagsgrupp.

Den uppdelning av ett företags eller grupp av företags totala verksamhet i verksamhetsområden som förekommer är dels ofullständig, skiftar dels mellan olika företag. Värdet av dylik tilläggsinformation skulle öka högst väsentligt om den kunde göras mer komplett, dvs. omfatta beskrivning av till respektive verksamhetsområden hänförlig resultaträkning, tillgångar och kapital. Vidare vore det intressant om dylik uppdelning, som givetvis är förenad med stora praktiska problem, kunde ske på samma eller liknande sätt i olika företag. Härigenom skulle möjligheterna till jämförelser mellan företag öka högst väsentligt.

Redovisningen bygger bl. a. på den s. k. balanskvationen där $T - S = EK$, dvs. tillgångar minus skulder är eget kapital. Eftersom det egna kapitalet är en saldpост, påverkas det av värderingen av ett företags eller grupp av företags tillgångar och skulder. Resultatet för ett visst räkenskapsår kan beräknas enligt

$EK \text{ vid slutet av året} - EK \text{ vid början av året} + \text{uttag} - \text{insättningar}$

Härav följer att resultatredovisningen direkt påverkas av värderingen av företagets tillgångar och skulder. Ändras de använda värderingsprinciperna, kan resultatet påverkas. Detta har lagstiftaren ansett vara så betydelsefullt att AL kräver att eventuellt ändrade principer skall anges, om de i väsentlig utsträckning påverkat redovisningen. Eftersom det är svårt att lämna någon exakt definition på begreppet väsentlig samt att ändrade principer direkt påverkar redovisningen, vore det av värde att få s. k. nollinformation. Detta innebär att en extern intressent får upplysning både när principer ändrats och när redovisningen bygger på oförändrade principer. Ett dylikt uttalande är mer betydelsefullt än förhållandet att inget nämns. Ett utelämnande av uppgifter kan tolkas på flera sätt bl. a.:

- (a) inga principer har ändrats
- (b) en oväsentlig ändring har skett
- (c) flera oväsentliga ändringar har skett

Bristen på information leder till tolkningsproblem. Traditionell redovisning grundas bl. a. på förutsättningen om fast penningvärde. När penningvärdet fluktuerar, leder denna förutsättning till att redovisningen påverkas. Detta har av en del företag upplevts så störande att försök till anpassning till ett föränderligt penningvärde gjorts. De försök till s. k. inflationsjusterad redovisning som finns är mycket heterogena. Detta leder till att den inflationsjusterade redovisningen i liten utsträckning kan användas för några jämförelser.

Ett av målen för redovisning är att den skall kunna användas för bedömningar som berör framtiden. Eftersom redovisningen i princip tillhandahåller historia, kan det vara nödvändigt att komplettera redovisningen med prognosmaterial. Detta gäller speciellt när företagen står inför stora förändringar. I dylika fall kan en bedömning inte byggas på historiskt material. När prognosmaterial lämnas är det vidare betydelsefullt att det anknyter till redovisningen. Undersökningen har visat att statliga företag lämnar mer prognosmaterial än övriga företag. Däremot är prognosmaterialet i ringa omfattning kopplat till redovisningen, dvs. det finns ett tidsmässigt glapp mellan redovisning och prognos. Värdet av prognosmaterialet skulle ökas väsentligt om tidsglappet kunde elimineras.

Slutsats

Slutsatsen av undersökningen blir att det inte kan sägas föreligga några väsentliga skillnader mellan statliga och börsregistrerade företags årsredovisningar. Detta kan bero på att de statliga företagen anpassat sin redovisning till den policy som utformats av de börsregistrerade företagen. Den information, som lämnas av de börsregistrerade företagen, är sannolikt mycket målinriktad. Det kan ifrågasättas om statliga företag har samma mål för informationsgivningen som företag, vars aktier är föremål för handel. I det senare fallet finns risk för att information som verkar positivt på börskursen helt naturligt ges större tyngd än sådan information som påverkar aktievärdet negativt. Detta innebär att ägarna har ett stort ansvar för utformningen av årsredovisningen.

Vid jämförelser mellan statliga företag konstateras att några större skillnader inte föreligger. Dock bör nämnas att vissa affärsdrivande verk tillhandahåller information som skiljer sig från vad de statliga aktiebolagen tillhandahåller, exempelvis:

- brandförsäkrings- och taxeringsvärden saknas
- de affärsdrivande verkens skattestatus ger upphov till olikheter
- de affärsdrivande verken tillhandahåller inte alltid information som inkluderar de företag som förvaltas av verken

Med utgångspunkt i att dessa skillnader bl. a. försvårar jämförelser vore det lämpligt att dessa olikheter elimineras.

Underbilaga 1 Informationsskyldighet enligt AL 1944

I 1944 års lag om aktiebolag åläggs aktiebolag följande informationsskyldighet:

Styrelsen och verkställande direktören skall för varje räkenskapsår avge redovisning för förvaltningen av bolagets angelägenheter. Redovisning skall omfatta balansräkning, vinst- och förlusträkning samt förvaltningsberättelse.

Balansräkningen skall enligt 101 § i tillämpliga delar upprättas enligt följande bestämmelser:

1. Specificering på poster:

TILLGÅNGAR

Fordringar å icke fullgjorda inbetalningar på tecknade aktier.

Anläggningstillgångar:

- Jordbruks- och skogsfastigheter
- Fabriksfastigheter
- Maskiner
- Patent
- Affärsvärde
- Organisationskostnad
- Aktier avsedda för stadigvarande bruk
 - a) dotterbolag
 - b) andra aktier

	Obligationer och andra värdepapper
Omsättningstillgångar:	Lager
	Aktier
	Obligationer
	Fordringar
	Accepterade växlar
	Kontanta pengar

Förlust å bolagets verksamhet: Årets förlust

SKULDER

Aktiekapital, reservfond, skuldregleringsfond och andra fonder var för sig.

Värdeminskningsskonton med beloppen fördelade på de särskilda tillgångsposterna.

Långfristiga skulder:	Pensionsskuld
	Obligationslån
	Andra långfristiga lån
Kortfristiga skulder:	Växelskulder
	Andra kortfristiga skulder
	Oguldna skatter
Vinst å bolagets verksamhet:	Balanserad vinst
	Årets vinst

2. Aktier i andra bolag skall specificeras.

3. Nettofordran respektive nettoskuld till dotterbolag skall anges.

4. Fordringar på styrelseledamöter eller verkställande direktör skall anges.

5. Dispositionen av föregående års hela vinst skall anges.

6. Uppgifter skall lämnas om bolagets ansvars- och borgensförbindelser.

Vidare skall värdet av ställda panter anges.

Vinst- och förlusträkningen skall enligt 102 § uppställas så att en med hänsyn till bolagets förhållanden och god köpmannased tillfredsställande redovisning erhålls för hur vinsten eller förlusten för räkenskapsåret uppkommit.

I lagen finns följande schema angivet:

Intäkter:

Intäkt av bolagets rörelse.

Med intäkt av bolagets rörelse avses försäljning efter avdrag för rörelsekostnader (varukostnad, administrations- och försäljningskostnader). Lagen medger således s. k. nettoredovisning.

Vinstutdelning å aktier och andelar med särskilt angivande av vinstutdelning från dotterbolag.

Räntor med särskilt angivande av ränta från dotterbolag.

Vinst på avyttring av anläggningstillgångar.

Andra intäkter som ej härrör från rörelsen.

Vederlagsfria eller extraordinära förvärv.

Nettoförlust.

Kostnader:

Förlust å bolagets rörelse.
 Räntor med särskilt angivande av räntor till dotterbolag.
 Skatter.
 Avskrivningar med fördelning på enskilda tillgångsposter.
 Förlust på avyttring av anläggningstillgångar.
 Allmänna förvaltningskostnader.
 Extraordinära kostnader och förluster.
 Nettovinst.

Förvaltningsberättelsen skall omfatta följande upplysningar:

Årets försäljning (om det inte leder till förfång). I det fall försäljningen angivits i resultaträkningen behöver uppgiften inte återupprepas i förvaltningsberättelsen.

Upplysningar som är viktiga för bedömning av bolagets ställning och resultat. Styrelsens och verkställande direktörens förvaltning, där upplysning inte lämnats i balansräkning eller vinst- och förlusträkning.

Uppgifter om händelser av väsentlig betydelse för bolaget, även om de inträffat efter räkenskapsårets slut. Förfångsklausul finns.

Upplysning om taxeringsvärden och brandförsäkringsvärden för bolagets fastigheter samt brandförsäkringsbelopp för maskiner och inventarier. Såvitt det är möjligt skall värdena fördelas på de poster dessa tillgångar finns redovisade under i balansräkningen. (1)

Upplysning om medelantalet anställda arbetare och övriga i bolagets tjänst anställda personer.

Uppgifter om sammanlagt belopp av under året utbetalda löner och ersättningar dels till arbetare, dels till styrelse och verkställande direktör och andra företagsledare och dels till övriga anställda.

Upplysningar om ändrade värderingsprinciper. (2)

Förslag till vinstdisposition.

För det fall bolaget är moderbolag skall förvaltningsberättelsen omfatta uppgift om koncernens resultat. I dylika fall måste en s. k. koncernredogörelse eller koncernbalansräkning upprättas. Enligt AL -44 är varken koncernresultat- eller koncernbalansräkningarna offentliga.

Enligt 1944 års lag om aktiebolag skall årsredovisning upprättas för en räkenskapsperiod som normalt omfattar 12 månader. Vid omläggning av räkenskapsåret kan den tidsperiod redovisningen omfattar vara både kortare och längre.

De civilrättsliga reglerna omfattar även bestämmelser som reglerar värderingen av ett bolags tillgångar och skulder. Avsikten med dessa är att garantera intressenterna en viss standard på information som tillhandahålls i årsredovisningen. Enligt AL -44 skall följande värderingsregler följas:

Omsättningstillgångar:

Får ej värderas över det lägsta av verkligt värde och anskaffningskostnad. Med verkligt värde avses försäljningsvärdet efter avdrag för försäljningskostnader. I särskilda fall kan omsättningstillgångar värderas högre.

Anläggningstillgångar:

Skall värderas till anskaffningskostnad efter avdrag för avskrivning motsvarande årlig värdeminskning. I vissa fall kan anläggningstillgångar

värderas över anskaffningskostnaden, dock ej över verkligt värde.

Dessa värderingsregler grundas bl. a. på följande förutsättningar.

Kontinuitetsprincipen

Objektivitetsprincipen

Försiktighetsprincipen

Kongruensprincipen

Förutsättningen om ett fast penningvärde

Realisationsprincipen

Beträffande innebörden av dessa principer hänvisas till underbilaga 2.

Underbilaga 2 Årsredovisningens ekonomiska informationsinnehåll

För vem görs årsredovisningen?

Årsredovisningens syfte är att ge information, varvid företagets externa intressenter är den primära målgruppen. Med hänsyn till den betydelse årsredovisningen har för de externa intressenterna måste stora krav ställas på informationen i årsredovisningen. Intressenternas informationsbehov bestäms av de beslut dessa står inför t ex.:

Nuvarande anställda

Behålla anställning

Söka nytt arbete

Bedöma säkerhet i anställningen

Presumptiva anställda

Söka anställning

Kreditgivare

Lämna krediter

Leverantörer

Villkor för fortsatta leveranser

Kunder

Fortsatta inköp

Eventuella förskott

Kapacitet för viss order

Samhället

Skatteuppbörd

Förmögenhetsberäkning

Planering

Nuvarande ägare

Behålla, köpa fler eller sälja aktier

Delta i nyemission

Presumptiva ägare

Köpa aktier

Intressenternas informationsbehov är alltså både skiftande och omfattande. Årsredovisningen kan ej, på grund av bl. a. mätproblem, utformas så att alla intressenters hela informationsbehov tillgodoses. Kring mätproblematiken bedrivs forskning, exempelvis social redovisning.

Principer

Den information, som finns i en årsredovisning, är i stor utsträckning av finansiell karaktär. Detta gäller i all synnerhet för balans- och resultaträkningar. Med hänsyn till den stora betydelse finansiell information normalt tillmäts har det ansetts väsentligt att de uppgifter, som är tillgängliga för externa intressenter, uppfyller vissa minimikrav. För att garantera externa intressenter tillgång till information av viss standard har skapats regler och normer som styr företagens externa informationsgivning. Bland dessa ingår:

- Kontinuitetsprincipen
- Objektivitetsprincipen
- Försiktighetsprincipen
- Kongruensprincipen
- Förutsättningen om ett fast penningvärde.

Kontinuitetsprincipen

De flesta ekonomiska enheter organiseras för en verksamhet vars utsträckning i tiden är obestämbar. Verksamhetens tidsmässiga utsträckning har stor betydelse för val av metoder för värdering av tillgångar och skulder. Sker mätningen under förutsättning av fortsatt drift (going concern), kan värderingen ske med utgångspunkt i de värden tillgångarna och skulderna har i den rörelse som bedrivs. Detta innebär att värdering med utgångspunkt i försäljningsvärden tillgrips när förutsättningarna om fortsatt drift inte är uppfyllda, som exempelvis vid likvidationer, nedläggningar etc.

Kontinuitetsprincipen förutsätter således att verksamheten i princip skall fortsätta i framtiden. Härigenom blir det möjligt att konsekvent värdera tillgångar och skulder med utgångspunkt i den verksamhet som bedrivs. Genom att använda en värderingsprincip som grundas på en framtida rörelse erhålls en koppling mellan dåtid – nutid och framtid. Det bör betonas att denna koppling inte förutsätter att framtiden är en exakt återupprepning av händelser som redan inträffat.

Objektivitetsprincipen

Förändringar, som berör tillgångar och skulder och därmed resultatet, skall inte beaktas förrän de kan mätas på ett objektivt sätt. Detta innebär att vinster, dvs. ökningen av tillgångars värde, inte får beaktas förrän de realiserats.

Försiktighetsprincipen

Försiktighetsprincipen innebär att alla händelser av negativ karaktär, t. ex. prisfall, skall anteciperas, dvs. påverka ett företags redovisning så snart de är kända, oavsett om händelsen ännu inträffat eller ej. Händelser av positiv karaktär får enligt objektivitetsprincipen inte påverka redovisningen förrän de realiserats, dvs. förverkligats.

Kongruensprincipen

Enligt kongruensprincipen får ett företag inte byta värderingsprinciper från en årsredovisning till en annan utan att motsvarande korrigering görs av jämförelsematerialet. Härigenom förhindras att i årsredovisningen ingående finansiell information påverkats av ändrade värderingsprinciper.

Fast penningvärde

De redovisningsmässiga värderingsprinciperna bygger på förutsättningen om ett fast penningvärde. Definitionsmässigt förutsätts således en krona alltid vara lika med en krona. Den köpkraft en krona representerar är emellertid inte konstant. Detta innebär att måttenheten, som används för att mäta tillgångars värde, inte är konstant utan ändras. I tider med föränderligt penningvärde leder antagandet om ett fast penningvärde till mer eller mindre väsentliga mätfel.

Skattemässig – civilrättslig värdering

De civilrättsliga lagarna i Sverige omfattar regler, vars syfte är att förhindra att tillgångarna övervärderas. De civilrättsliga reglerna förutsätter att tillgångarna värderas med utgångspunkt i anskaffningskostnaden. Någon hänsyn till prisökningar – penningvärdeförsämring, som inträffat efter förvärvstidpunkten får således inte tas. Skulle däremot prisnivån av någon anledning sjunka, måste detta förhållande omedelbart beaktas i årsredovisningen.

I en del fall kan emellertid värderingen av tillgångar ske på annat sätt än med utgångspunkt i anskaffningskostnaden. Detta gäller endast anläggningstillgångar, dvs. tillgångar som anskaffats för att användas i verksamheten (maskiner, inventarier, fastigheter etc.). Dylika tillgångar kan under vissa förutsättningar skrivas upp.

Vissa kategorier tillgångar, omsättningstillgångar, får värderas med utgångspunkt i anskaffningskostnad endast så länge detta värde inte överstiger tillgångens verkliga värde.

De skattemässiga värderingsreglerna omfattar, till skillnad från de civilrättsliga reglerna, minimivärderingsregler.

Skillnaden mellan det högsta värdet enligt de civilrättsliga värderingsnormerna och det redovisade värdet brukar benämnas obeskattade reserver. Begreppet obeskattade eller dolda reserver kan också avse skillnaden mellan verkliga och redovisade värden.

Innehåller årsredovisningen korrekt ekonomisk information?

Den ekonomiska informationen som finns i årsredovisningen styrs av de

normer och regler som tillämpats när årsredovisningen upprättats.

I tider med sjunkande penningvärde ger förutsättningen om fast penningvärde upphov till mätfel. Detta leder till att tillgångarna undervärderas, dvs. företagets förmögenhet underskattas. Företagets resultat kommer däremot att överskattas därför att resursförbrukningen (kostnaderna) beräknats med utgångspunkt i historisk anskaffningskostnad, dvs. i ett högre penningvärde.

Omfattningen av inflationsproblematiken är en funktion av storleken av de årliga prisförändringarna. I Sverige har inflationsproblematiken blivit aktuell först under 1970-talet. Detta kan sannolikt förklaras av att prisförändringar t. o. m. början av 1970-talet med relativt få undantag, som Korea-krisen, varit förhållandevis små. När prisutvecklingen – inflationen – är relativt långsam upplevs prisförändringarna inte som något väsentligt problem. Blir prisförändringarna däremot snabbare eller oregelbundna, kan de påverka ett företags ställning och resultat i icke oväsentlig omfattning. För att komma till rätta med inflationsproblematiken har redovisning i reala termer börjat att diskuteras. Realredovisning – dvs. inflationskorrigerad – avser att mäta ett företags ställning och resultat i reala termer.

Objektivitetsprincipen leder till att vissa typer av investeringar – marknadsutveckling, forskning och utveckling, organisationsutveckling, reklam etc. (immateriella investeringar) – omkostnadsförs, dvs. belastas resultatet i sin helhet, samma år investeringen görs. Denna behandling av immateriella investeringar motiveras främst av de stora svårigheter som är förknippade med en värdering av dessa investeringar. Omkostnadsförda investeringar leder till att resultatet underskattas det år investeringen görs och överskattas de övriga år ifrågasvarande tillgång används. Kapitalmässigt leder omkostnadsförda investeringar till att i ett företag investerat kapital underskattas.

Försiktighetsprincipen innebär att händelser av negativ karaktär skall anteciperas, dvs. beaktas i redovisningen innan de realiserats. Detta medför att i en årsredovisning redovisade värden belastas med framtida förluster. Eftersom framtida vinster inte får beaktas i redovisningen innan de realiserats, kan redovisningen leda till att företagets ställning och resultat underskattas.

Endast i ett statiskt tillstånd synes således redovisning upprättad enligt gällande regelsystem ge en korrekt bild.

Anpassning av den ekonomiska informationen med hänsyn till ändrade förutsättningar

När den ekonomiska informationen i årsredovisningen skall användas är det väsentligt att den som skall använda informationen är medveten om de principer som legat till grund för årsredovisningen.

Då kan en extern intressent med utgångspunkt i sin egen beslutssituation under vissa förutsättningar bedöma den information som finns i årsredovisningen. Med hänsyn till de svårigheter en dylik bedömning innebär, är det sannolikt lämpligast att viss anpassning av informationen görs i årsredovisningen. Det är givetvis utomordentligt viktigt att det i årsredovisningen lämnas upplysning om hur dessa justeringar gjorts.

Innan en justering av redovisningen kan påbörjas måste ändamålet, dvs. informationens användningsområde, fastställas.

Med utgångspunkt i den s. k. intressentmodellen kan ett stort antal beslutssituationer härledas. Av central betydelse för många av dessa är bl. a. information om:

- Resultat
- Ställning
- Utdelningskapacitet

Resultat

Ett företags resultat för en viss tidsperiod bestäms normalt med utgångspunkt i periodens intäkter och kostnader. Kostnaderna bestäms av resursförbrukningen. I tider med ett sjunkande penningvärde påverkas både intäkter och kostnader. Mätproblematiken är emellertid ojämförigt störst på kostnadssidan. Den diskussionen är förts beträffande inflationskorrigerad redovisning, har i första hand berört inflationens inverkan på kostnaderna, dvs. problemet hur resursförbrukningen skall värderas i tider med sjunkande penningvärde. De poster som är av speciellt intresse är varukostnader samt avskrivningar.

Beräkning av inflationsjusterade kostnader kan ske med utgångspunkt i någon av följande förutsättningar:

- 1 Kostnaden skall motsvara återanskaffningskostnaden vid försäljningsögonblicket
- 2 Kostnaden skall motsvara återanskaffningskostnaden vid bokslutstillfället
- 3 Kostnaden skall motsvara återanskaffningskostnaden när den förbrukade tillgången återanskaffas.

Inflationsjustering enligt punkt 3 har en klart finansiell inriktning. Detta motiveras av förhållandet att kostnadsbegreppet i princip avser en framtida återanskaffning.

Även om ett resultat justerats för inflationsmässiga prisförändringar kan det ändå vara olämpligt som beslutsunderlag. Detta sammanhänger med att resultatet kan ha påverkats av externa händelser som t. ex.:

- Omkostnadsförda immateriella investeringar
- Förväntade framtida förluster, eller prisfall som på grund av försiktighetsprincipen måste anteciperas.
- Extraordinärt kapacitetsutnyttjande
- Extraordinära kostnader
- Extraordinära intäkter

Resultat – förändring av förmögenhet

Ett företags resultat kan även mätas med utgångspunkt i förändringen av eget kapital från en tidpunkt till en annan. Detta sker enligt formeln:

$$EK_{UB} - \text{insättningar} + \text{uttag} - EK_{IB} = \text{vinst}$$

$$EK_{UB} = \text{eget kapital vid periodens slut}$$

$$EK_{IB} = \text{eget kapital vid periodens början}$$

Ett företags egna kapital kan definitionsmässigt bestämmas som skillnaden mellan värdet av tillgångarna (T) och skulderna (S), $T-S=EK$.

I ett företags årsredovisning värderas företagens tillgångar med utgångspunkt i anskaffningskostnaden. När penningvärdet minskar leder detta till att värdet av tillgångarna underskattas.

Värderas tillgångarna till balansdagens återanskaffningskostnad erhålls ett bättre mått på i ett företag investerat kapital. Det belopp varmed tillgångarna justeras kan efter avdrag för latent skatt, dvs. beräknad tillkommande skatt, betraktas som eget kapital.

Skillnaden mellan eget kapital beräknat med utgångspunkt i inflationsjusterade tillgångar och eget kapital enligt redovisningen – redovisat eget kapital inklusive obeskattade reserver efter avdrag för latent skatt – utgörs i princip av ännu ej realiserade prisvinster.

En mätning av vinsten för en period som skillnaden mellan eget kapital vid periodens början och slut enligt inflationskorrigerade balansräkningar har följande samband med redovisat resultat:

- I Vid konstant penningvärde är resultatet enligt resultaträkningen i princip lika med vinsten beräknad som skillnaden mellan korrigerat EK_{IB} och EK_{UB} .
- II Vid inflation är resultatet enligt resultaträkningen mindre än skillnaden mellan EK_{IB} och EK_{UB} .
- III Vid deflation är resultatet enligt resultaträkningen större än skillnaden mellan EK_{IB} och EK_{UB} .

En beräkning av vinsten som skillnaden mellan inflationskorrigerat eget kapital vid periodens början och slut är mycket osäker. Detta beror främst på att de metoder som f. n. finns utarbetade för korrigering av tillgångarna är mycket osäkra. Till skillnad mot exempelvis beräkningen av kalkylmässiga avskrivningar kommer i princip mätfelet i sin helhet att påverka beräkningen av det egna kapitalet och därmed även vinsten. Vidare är det omöjligt att dela upp resultatet i vad som är hänförligt till periodens verksamhet och vad som kan hänföras till ändrade värderingsprinciper. Värderingen av de latent skatteskulderna hänförliga till ej realiserade prisvinster erbjuder vidare stora problem.

Detta mot bakgrund av att:

- Några vedertagna metoder för inflationskorrigering av ett företags tillgångar ännu inte finns
- Svårigheter föreligger vid uppdelning av resultatet i vad som kan hänföras till verksamheten respektive ändrade värderingsprinciper
- De latent inkomstskatteskulderna sannolikt kan vara svåra att exakt mäta.

Det är sannolikt mycket svårt att få fram något uttryck för en dylik vinst utan en noggrann kartläggning av tillgängliga data och metoder.

Ställning

Balansräkningen innehåller information om vilka tillgångar företaget har samt hur de finansierats. I inflationstider kan det visa sig nödvändigt att

justera tillgångarnas redovisade värde innan dessa läggs till grund för en bedömning av i företaget investerat kapital. Vid en inflationsjustering av en balansräkning är det normalt endast ickemonetära poster som blir föremål för omvärdering. Den inflationsvinst, som uppstår i samband med att balansräkningen inflationsjusteras, ger som tidigare nämnts i princip uttryck för ännu icke realiserade prisvinster.

I ett företag investerat eget kapital beräknas lämpligen med utgångspunkt från en korrigerad balansräkning. Vid beräkningen måste då även hänsyn tas till de latent skatteskulderna. Frågan om de obeskattade reserverna skall reduceras med full eller reducerad skattesats är föremål för viss diskussion. Med hänsyn till att beräkningen syftar till en bestämning av det egna kapitalets storlek vid en viss tidpunkt bör dock ingen nedräkning av skattesatsen förekomma. Sålunda beräknat eget kapital kan därefter användas för exempelvis räntabilitetsberäkningar:

$$\frac{\text{Inflationsjusterat resultat}}{\text{Inflationskorrigerat kapital}} = \text{Real förräntning}$$

För att denna realränta skall kunna användas för jämförelse mellan olika företag måste de jämförda företagen tillämpa samma metoder för korrigering. Är detta villkor inte uppfyllt, är det sannolikt så gott som meningslöst att försöka dra några slutsatser av en dylik jämförelse.

Realbegreppet låter sig vidare inte direkt jämföras med den avkastning som erhålls på exempelvis banktillgodohavanden, obligationer etc., som är nominalräntor. Svårigheten att jämföra en nominal avkastning med en realavkastning måste sannolikt bemästras innan den traditionella informationen i årsredovisningen kan slopas.

Utdelningskapacitet

Enligt bestämmelserna i aktiebolagslagen får utdelning inte överstiga ett enskilt företags eller en koncerns disponibla kapital efter avdrag för:

- Redovisad förlust
- Avsättning till bundna fonder
- Belopp som enligt bolagsordningen skall användas för annat ändamål än utdelning.

Vidare stadgas att utdelning inte får ske med så stort belopp att denna med hänsyn till föreliggande konsolideringsbehov, likviditet eller ställning i övrigt står i strid med god affärsed.

Med utgångspunkt i aktiebolagslagens krav kan konstateras att ett utdelningsbeslut inte enbart kan motiveras av att balansräkningen omfattar disponibla medel.

När ett företags utdelningskapacitet bestäms måste följande faktorer beaktas:

- 1 Storleken av det redovisade disponibla kapitalet.
- 2 Storleken av det inflationskorrigerade totala egna kapitalet (inklusive viss del av obeskattade reserver)
- 3 Företagets soliditet
- 4 Framtida krav på soliditet
- 5 Beslutade och planerade investeringar
- 6 Prognostiserat resultat

Bestäms utdelning enbart med utgångspunkt i vid bokslutstillfället tillgängliga disponibla medel utan att hänsyn tas till beslutade investeringar, kan företagets soliditet komma att påverkas negativt.

Sammanfattning

Den information som finns i en årsredovisning är i stor utsträckning av ekonomisk karaktär. Denna påverkas av de lagar och normer redovisningen måste följa. När de förutsättningar dessa lagar och normer vilar på inte är uppfyllda påverkas årsredovisningens informationsinnehåll. Även om samtliga förutsättningar skulle vara helt uppfyllda kan inte den information som finns i årsredovisningen täcka intressenternas totala informationsbehov.

Mot bakgrund av den stora betydelse den ekonomiska informationen i årsredovisningen har för externa intressenter är det dock mycket viktigt att årsredovisningen omfattar upplysningar som gör det möjligt för intressenterna att värdera och beslutsanpassa denna information.

Underbilaga 3 Börsregistrerade företag

AGA

Asea

Atlas Copco

Beijerinvest

Boliden

Cellulosa

Electrolux

LME

Gränges

Modo

SKF

Tändsticksbolaget

Volvo

Underbilaga 4 Undersökta företag inom gruppen statligt ägda företag

ABAB, Allmänna Bevaknings AB

AB Aerotransport

Apotekarnas Droghandel AB

Apoteksbolaget AB

AB Avimat, c/o FFV

Ceaverken AB

AB Dissousgas

Domänverket

Ekströms Livsmedelsprodukter AB

Ellemtel Utvecklings AB

Etri Fönster AB

Förenade Fabriksverken

Företagskapital AB
GDG Biltrafik AB
Grummebolagen
Göteborgs Universitetsrestauranger AB
AB ID-kort
Investeringsbanken
AB Kabi
Karlskronavarvet AB
AB Lanna Bruk
LKAB
Liber Grafiska AB
Luftfartsverket
NJA
Nyckelhus AB
AB Oljetransit
Oljeprospektering AB
AB Algot Pettersson
PKbanken
Postverket
Rockwool AB
Skogsdon AB
SMT Pullmax AB
AB Sorsele Eldistributionsverk, c/o
Statens Vattenfallsverk
Statens Järnvägar
AB Statens Skogsindustrier
Statens Vattenfallsverk
Statsföretag AB
AB Stenungsunds Elverk
Swedair AB
Svensk Avfallskonvertering AB
Svenska Tobaks AB
Svenska Torv AB
Svenska Utvecklings AB
Systembolaget AB
AB Såginvest
Söderfors Kraft AB
Telefabrikation AB
Televerket
Telub AB
Tidningstjänst AB
AB Trafikrestauranger
Uddevallavarvet AB
AB Vin- & Spritcentralen
Vitrum AB
Örebro Pappersbruk AB

Underbilaga 5 Exempel på kvantitativa uppgifter

Förvaltningsberättelse

1. Uppgift om lån, ansvarsförbindelse etc. till förbjuden krets.
2. Antal anställda uppdelade på:
 - Tjänstemän under uppdelat på arbetsplatser med mer än 20 anställda
 - Övriga
3. Löner och ersättningar till styrelse, ledning och övriga anställda.
4. Tantiem.
5. Redovisning av anställda i länder utom Sverige.
6. Upplysningar om viktiga förhållanden som inträffat
 - (a) under det senaste räkenskapsåret
 - (b) efter utgången av det senaste räkenskapsåret
7. Vinstdisposition.
8. Finns finansieringsanalys.

Balansräkning

1. Schema AL -44
 - F.A.R.
 - NBK
 - Nya BL
2. Finns jämförande balansräkning.
3. Har eventuellt ändrade redovisningsprinciper kommenterats.
4. Redovisas lagerreserven öppet.
5. Redovisas anläggningstillgångarnas anskaffningsvärde.
6. Redovisas ackumulerade planenliga avskrivningar.
7. Redovisas ackumulerade avskrivningar utöver plan.
8. Redovisas restvärde av uppskrivning öppet.
9. Finns spec. till aktier och andelar.
10. Finns spec. till förändring av eget kapital.
11. Finns uppgift på behandling av checkräkningskrediter
 - (a) redovisas limiten som skuld
 - (b) redovisas utnyttjat belopp som skuld med uppgift om limit
 - (c) ingen uppgift
12. Ingår checkräkningskredit bland
 - (a) kortfristiga skulder
 - (b) långfristiga skulder
13. Redovisas tax. värdet uppdelat på balansposter.
14. Redovisas brandförsäkringsvärdet uppdelat på balansposter.
15. Redovisas kommande års amortering av långfristiga skulder som kortfristig skuld.
16. Görs skillnad mellan räntebärande och icke räntebärande kortfristiga skulder.
17. Avstämning mellan EK_{IB} och EK_{UB} .
18. Finns ansvars- respektive borgensförbindelser angivna.

Resultaträkning

1. Netto- eller bruttoredovisning.
2. Redovisas anskaffnings-/tillverkningskostnad sålda varor/tjänster öppet.
3. Används begreppet planenliga avskrivningar.
4. Finns rörelseresultat angivet.
5. Specificeras extraordinära poster.
6. Finns begreppet avskrivningar över plan kalkyl.
7. Redovisas förändringar i lagerreserv öppet.
8. Finns uppdelning av rörelseresultat i verksamhetsgrenar eller dylikt.
9. Finns jämförande resultatberäkningar.

Koncernredovisning

1. Äger bolaget aktier i annat företag
2. Finns KBR
3. Finns KRR
4. Metod för eliminering av interna aktier.
5. Behandling av över-/undervärde.
6. Avstämning EK_{IB} och EK_{UB}
7. Internvinster.
8. Utdelning från dotterbolag elimineras eller ej.
9. Finansieringsanalys på koncernnivå.
10. Finns utdelningsbara medel koncernmässigt om moderbolaget lämnar utdelning.
11. Spec. av förändring av koncernmässigt övervärde.
12. Uppdelning av koncernen i verksamhetsområden.
13. Redogörelse för vilka bolag som ingår i koncernen.
14. Ägare till icke konsoliderade bolag.
15. Konsolideras samtliga organisationsaktier.

Delårsrapporter

Finns delårsrapporter.

Omfattar dessa uppgifter om

Fakturering

Rörelseresultat

Investeringar

Viktigare händelser

Avstämning med prognos/budget

Prognos/budget för återstoden av räkenskapsåret.

Redovisa varje arbetsgren för sig.

Finns samma indelning i verksamhetsområden som i årsredovisningen.

Finns finansieringsanalys.

Finns uppgifter om förhållanden som påverkat soliditet och likviditet.

Avser delårsrapporten moderbolag eller i förekommande fall koncern.

Exempel på kvalitativa uppgifter som ej erfordras enligt lag

Omfattar förvaltningsberättelsen prognosmaterial.
 Finns soliditetsuppgifter bolag/koncern
 likviditetsuppgifter bolag/koncern
 räntabilitetsuppgifter bolag/koncern
 Behandlas beslutade, ej genomförda investeringar.
 Personal könsuppdelning
 åldersstruktur
 utbildningsredovisning
 internrekrytering
 sjukfrånvaro
 olycksfallsstatistik
 personalomsättning

Underbilaga 6 Kompletterande upplysningar

- (1) Uppgiften kan användas för bedömning av värdet av företagets tillgångar och kan vidare utnyttjas för beräkning av s. k. kalkylmässiga avskrivningar. Dessa beräkningar förutsätter tillgång till information om befintliga tillgångars återanskaffningskostnad.
- (2) Ur bedömningssynvinkel är det mycket väsentligt att årsredovisningen grundas på oförändrade principer. Eventuellt ändrade principer kan påverka såväl företagets ställning som resultat. Enligt den s. k. kontinuitetsprincipen får principerna för redovisningen inte ändras. Eventuellt ändrade principer kan i väsentlig utsträckning påverka både ställning och resultat. Eftersom en dylik förändring inte har samband med verksamheten, är det ytterst olämpligt om principförändringen tillåts påverka redovisningen. Om principerna för redovisningen ändrats, är det nödvändigt att en redogörelse för ändringen lämnas i årsredovisningen.
 I lagen står att om en ändring väsentligen påverkar redovisningen skall den omnämnas. Dock kan ett antal mindre justeringar tillsammans i väsentlig omfattning påverka redovisningen. I det senare fallet är det tveksamt om förhållandet anges. Varje förändring borde därför alltid omnämnas.
- (3) Uppgifterna om personal lämnar upplysning om företagets personalsituation. Dessa uppgifter kan användas för bedömning av t. ex.:
 löneläge
 effektivitet (omsättning per anställd
 vinst per anställd
 kapitalutrustning per anställd)
 Dylika upplysningar kan vara av intresse vid jämförelser mellan olika år för ett vinstföretag och jämförelser mellan företag.
- (4) Ur analysynvinkel är det av intresse att kunna följa utvecklingen av exempelvis varu-, administrations- och försäljningskostnaderna. Uppgifterna behövs definitivt då redovisningen skall inflationsjusteras.
- (5) Uppgifter om prognoser, planer och budgets är betydelsefulla när ett

företags framtida verksamhet skall bedömas. Eftersom redovisningen lämnar information om verksamheten t. o. m. en viss tidpunkt (bokslutsdagen) är det lämpligt att komplettera denna med framtidsinriktad information. Detta gäller speciellt under sådana omständigheter när den historiska informationen har dåligt prognosvärde, därför att yttre eller inre omständigheter ändrats. Utan tillgång till prognoser, planer etc. är det mycket svårt för att inte säga omöjligt att bedöma ett företags framtid.

- (6) I tider med varierande penningvärde kommer redovisningen att påverkas. Betydelsen av penningvärdeförändringen har samband med många faktorer som exempelvis anläggningarnas åldersmässiga sammansättning, teknisk standard, lagrets storlek, fördelning mellan monetära och icke-monetära tillgångar. Med hänsyn till att inflationsjustering av redovisningen kräver tillgång till mycket information är det sannolikt bäst att den görs inom respektive företag och infogas i årsredovisningen.
- (7) Principerna som legat till grund för koncernredovisningen kan vara mycket varierande. Eftersom dels informationsinnehållet, dels möjligheterna till jämförelse mellan olika år och företag påverkas av sättet koncernredovisningen upprättats på är det väsentligt att enhetliga regler införs. I detta sammanhang hänvisas till FAR:s förslag till koncernredovisningsrekommendation.
- (8) Förhållandet att vissa koncerner upprättas enligt poolingmetoden och andra enligt förvärvsmetoden behöver inte innebära någon nackdel. Det väsentliga är att pooling endast används då det är motiverat, dvs. då samgåendet bl. a. inte kan karaktäriseras som ett köp, dvs. vare sig något köpande eller säljande företag kan urskiljas.
- (9) När verksamheten drivs i mer än ett bolag kan vinster uppstå. Dessa vinster kallas internvinster och måste beaktas i samband med att koncernredovisning upprättas. Internvinstproblematiken finns omnämnd i AL.

Underbilaga 7

	Börsregi- strerade företag %	Statsföretags- gruppen		Affärsverksdelegationen			Bolag förv. av departement	
		Staf + db %	ddb	Affärs- drivande verk %	db %	ddb %	Direkt- ägda %	db %
<i>Förvaltningsberättelsen</i>								
1. Lämnas uppgifter om lån etc till den förbjudna kretsen	85	69	100	0	67	67	75	100
2. Anställda delas upp i tjänstemän, övriga samt på arbetsplatser med mer än 20 anställda	0	88	100	71	100	67	63	100
3. Uppgifter om löner	46	100	100	86	75	67	88	100
4. Uppgifter om tantiem	0	0	0	0	0	0	0	0
5. Redovisning av anställda i länder utom Sverige	77	25	17	0	0	0	0	0
6. Upplysningar om viktiga förhållanden som inträffat under räkenskapsåret	100	94	100	100	92	100	100	100
efter räkenskapsåret	100	6	0	14	0	0	13	0
7. Vinstdisposition	100	81	83	71	83	100	88	100
8. Finansieringsanalys	100	81	50	86	42	67	38	0
<i>Balansräkning</i>								
1. Balansräknings schema								
AL 1944	8				9			
FAR		75	50	71	58	100	50	50
BL 75	92	25	50	29	33		38	50
2. Finns jämförbarande balansräkning	100	100	100	100	58	100	100	100
3. Kommenteras av ändrade principer	69	44	17	57	8	0	13	50
4. Redovisas lagerreserver öppet	92	88	67	71	50	100	50	50
5. Redovisas anläggningstillgångarnas anskaffningsvärden	77	81	50	86	67	100	63	50
6. Redovisas ackumulerade plan- enliga avskrivningar	62	81	67	100	58	67	50	100
7. Redovisas ackumulerade av- skrivningar över plan	46	81	50	29	25	33	0	0
8. Redovisas restvärde av even- tuell uppskrivning	46	0	0	0	0	0	0	0
9. Spec. till aktier och andelar	100	81	83	71	8	67	100	100
10. Spec. förändring eget kapital	54	6	0	86	8	33	38	0
11a. Redovisas checkr. limit som skuld	0	0	0	43	8	0	0	0
11b. Redovisas utnyttjat belopp som skuld med uppgift om limit	0	38	67	43	0	0	0	50
12. Ingår checkkrediter bland								
a) kortfristiga skulder	69	13	100	57	0	50	0	50
b) långfristiga skulder	8	0	0	0	18	0	0	50
13. Redovisas taxeringsvärdet uppdelat på balansposter	77	88	83	29	73	67	43	100

	Börsregi- strerade företag %	Statsföretags- gruppen		Affärsverksdelegationen			Bolag förv. av departement		
		Staf + db %	ddb	Affärs- drivande verk %	db %	ddb %	Direkt- ägda %	db %	
14. Redovisas brandförsäkrings- värdet uppdelat på balanspos- ter	92	88	83	0	27	67	63	50	
15. Redovisas nästa års amorte- ring på långfristiga skulder som kortfristig skuld	62	75	17	14	18	0	0	0	
16. Görs skillnad mellan räntebä- rande och icke räntebärande kortfristiga skulder	8	88	0	0	0	0	0	0	
17. Frågan utgår; besvarad under fråga 10	-	-	-	-	-	-	-	-	
18. Finns ansvars resp. borgens- förbindelser angivna	100	100	100	71	100	67	100	100	
<i>Resultaträkning</i>									
1. Nettoredovisning	<i>a</i>				10				
Bruttoredo visning	100	100	100	100	90	100	100	100	
2. Redovisas anskaffnings-/till- verkningskostnad sålda varor/ tjänster öppet	85	25	17	57	18	33	63	0	
3. Används begreppet planenliga avskrivningar	54	81	67	71	27	66	38	0	
4. Finns rörelseresult. angiv.	92	94	100	100	82	66	75	50	
5. Specificeras extraordinära poster	85	75	33	71	55	33	63	50	
6. Finns begreppet avskrivningar över plan alt. kalkyl	100 ^b	75	83	57	27	66	13	0	
7. Redovisas förändringar i lager- reserven öppet	100	81	83	71	27	100	50	50	
8. Finns uppdelning av rörelse- resultatet i verksamhetsgrenar eller dyl.	62	13	0	0	0	0	25	0	
9. Finns jämförande resultat- räkningar	100	100	100	100	64	100	100	50	
<i>Koncernredovisning</i>									
1. Äger bolaget aktier i annat företag	100	94	83	86	42	67	100	100	
2. Finns KBR	100	87	33	29	25	67	38	50	
3. Finns KRR	100	100	33	29	25	33	38	50	
4. Förvärvsmetod	69	100	33	100	33	fram- går	50	100	
Pooling	8						50		
Annan	13		67		33	ej			
5. Övervärde goodwill skrivs av fördelas på balansposter skrivs av elimineras	mycket blandat	100	?	100	33	fram- går ej	50	100	
6. Avstämning av förändringen av eget kapital	38	8	0	0	0	0	0	0	
7. Internvinster	46	0	0	0	0	0	13	0	
8. Elim. utdeln. från db	69	38	0	50	10	0	13	0	
9. Finansieringsanalys på kon- cernnivå	100	63	17	50	17	33	25	0	

	Börsregi- strerade företag %	Statsföretags- gruppen		Affärsverksdelegationen			Bolag förv. av departement		
		Staf + db %	ddb	Affärs- drivande verk %	db %	ddb %	Direkt- ägda %	db %	
10. Lämnar moderbolaget utdeln. Finns utdelningsbara medel koncernmässigt	92 100	19 100	33 100	27 100		67 100	38 100	50 100	
11. Spec. till förändring av över- värde	31	63	33	0	50	0	0	0	
12. Uppdelning i verksamhetsom- råden	69	81	0	29	50	0	0	0	
13. Redogör. för ingående bolag	100	50	33	29	40	67	25	50	
14. Ägare till icke konsoliderade bolag	8	50	17	43	40	33	25	0	
15. Konsolideras samtliga organi- sationsaktier	0	81	33	29	17	33	25	50	
<i>Kvalitativa uppgifter</i>									
1. Omfattar redovisningen pro- gnosmaterial	92	88	33	100	42	33	50	0	
2. Finns soliditetsuppgifter	38	31	0	14	8	0	13	0	
3. Finns likviditetsuppgifter	23	38	0	43	17	33	50	0	
4. Finns räntabilitetsuppgifter	92	44	0	86	8	0	13	0	
5. Behandlas beslutade, ej genomförda investeringar	31	44	17	71	17	33	0	0	
6. Finns betr. personal:									
könsstruktur	15	25	0	14	0	0	13	0	
åldersstruktur	15	13	0	29	0	0	13	0	
utbildningsprofil	31	38	0	86	0	33	26	0	
internrekrytering	8	0	0	0	0	0	13	0	
sjukfrånvaro	23	25	0	0	8	33	13	0	
olycksfallsstatistik	8	13	0	14	0	0	0	0	
personalomsättning	15	31	0	43	8	33	0	0	
13. Finns långtidsplaner	23	63	17	86	8	0	63	0	
14. Finns resultatbudgets	0	13	0	0	0	0	0	0	
15. Finns följande redovisn. per verksamhetsområde:									
a) Verksamhetsbeskrivning	92	63	33	86	42	67	63	50	
b) Räntabilitet	54	19	0	0	8	0	0	0	
c) Resultat	77	44	33	29	33	33	50	0	
d) Prognos	77	63	0	51	25	33	25	0	
e) Produkter	92	75	33	86	42	33	50	50	
f) Utveckling	8	75	17	86	42	33	63	50	
16. Finns redovisn. av FoU	46	31	0	29	17	100	0	0	
17. Finns redovisn. av miljöaspek- ter, internt och externt	23	28	0	57	8	0	13	0	
18. Finns redovisn. av skatt:									
Garantiskatt	0	0	0	29	8	0	0	0	
Skatt utöver garantiskatt	0	31	0	14	0	0	25	0	
19. Finns organisationsbeskrivn.	100	75	8	100	28	67	54	50	
20. Finns beskrivn. av anlägg.	23	69	8	80	25	33	44	25	
21. Finns inflationskorrigerad redovisning för:									
a) Resultat	31	19	0	0	0	0	0	0	
b) Ställning	0	0	0	0	0	0	0	0	

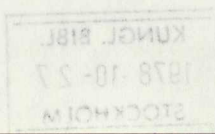
^a Nettometoden förekommer i moderbolagens redovisning

^b Informationer finns i 54 % i fotnot till resultaträkningen

Bilaga 2 Förslag till lag (0000:000) om riksdagsledamöters närvarorätt vid statliga aktiebolags bolagsstämmor

Riksdagsledamot har rätt att närvara vid bolagsstämma som hålls i aktiebolag med mer än 50 anställda, om staten direkt äger minst hälften av aktierna. Vill han yttra sig på stämman, skall han senast tre dagar före densamma göra anmälan härom till bolaget.

Underrättelse om tid och plats för bolagsstämma som här avses skall senast två veckor före stämman tillställas riksdagens förvaltningskontor.

Statens offentliga utredningar 1978

Kronologisk förteckning

1. Stat-kyrka. Ändrade relationer mellan staten och svenska kyrkan. Kn.
2. Stat-kyrka. Bilaga 1. Kyrkans framtida organisation. Kn.
3. Stat-kyrka. Bilaga 2-12. Utredningar i delfrågor. Kn.
4. Skolplanering och skolstorlek. Faktaredovisning och bedömningsunderlag. U.
5. Föräldrautbildning. S.
6. Ny skogspolitik. Jo.
7. Skog för framtid. Jo.
8. Hyresrätt 2. Lokalhyra. Ju.
9. Ny konkurrensbegränsningslag. H.
10. Barnets rätt. 1. Om förbud mot aga. Ju.
11. Kapitalmarknaden i svensk ekonomi. E.
12. Kapitalmarknaden i svensk ekonomi. Bilaga 1. E.
13. Kapitalmarknaden i svensk ekonomi. Bilaga 2-4. E.
14. Arbete åt handikappade. A.
15. Praktikfrågor-åtgärder i ett kort perspektiv. U.
16. Regional konsumentpolitisk verksamhet. H.
17. Energi. I.
18. Öresundsförbindelser. K.
19. Öresundsförbindelser. Bilaga A. Ritningar. K.
20. Öresundsförbindelser. Bilaga B. Konsekvenser för företag och hushåll. K.
21. Bemanning av fartyg. K.
22. Energi, strukturomvandling och sysselsättning. A.
23. Växtförädling. Jo.
24. Ny renhållningslagstiftning. Jo.
25. Etablering av miljöstörande industri. Bo.
26. Hälso- och sjukvårdspersonalen. S.
27. Fortsatt körkortsreform. K.
28. Kvinnors förvärsarbete och förvärvshinder. A.
29. Arbete i jordbruk och trädgård. A.
30. Brand inomhus. Bo.
31. Trafikpolitik-kostnadsansvar och avgifter. K.
32. Ny indelningslag för kommuner, landstingskommuner och församlingar. Kn.
33. Ordningsvakter. Ju.
34. Förstärkt skydd för fri- och rättigheter. Ju.
35. Regional utvecklingsplanering, länsplanering, vidgad länsdemokrati. Kn.
36. Arrenderätt 1. Ju.
37. Hotell- och restaurangbranschen. H.
38. Jämställdhet i arbetslivet. A.
39. Föräldraförsäkring. S.
40. Tvistlösnig på konsumentområdet. H.
41. Statlig personalutbildning. B.
42. Kommunernas medverkan i sysselsättningsplanering. A.
43. Miljökostnader. Jo.
44. Kommunalt hälsoskydd. S.
45. Allmän arbetslöshetsförsäkring. A.
46. Att främja regional utveckling. I.
47. Att främja regional utveckling. Bilagedel. I.
48. Konkurrens på lika villkor. B.
49. Energi. Hälso-miljö- och säkerhetsrisker. I.
50. Ny vårdutbildning. U.
51. Svensk trädgårdsnäring. Jo.
52. Lagg besluten närmare människorna! Kn.
53. Förbud mot investeringar i Sydafrika. H.
54. Personregister-Datorer-Integritet. Ju.
55. Att sambo och gifta sig. Ju.
56. Kultur och information över gränserna. Ud.
57. Resor till arbetet. A.
58. Organisatoriska frågor inom länsstyrelsen. Kn.
59. JK-ämbetet. Ju.
60. Arbetsmarknadspolitik i förändring. A.
61. Biståndets organisation. Ud.
62. Regionalpolitiska stödformer och styrmedel. A.
63. Riksdagens insyn i statliga företag. I.

Statens offentliga utredningar 1978

Systematisk förteckning

Justitiedepartementet

Hysesrätt 2. Lokalyhra. [8]
Barnets rätt. 1. Om förbud mot aga. [10]
Ordningsvakter. [33]
Förstärkt skydd för fri- och rättigheter. [34]
Arrenderätt 1. [36]
Personregister-Datorer-Integritet. [54]
Att sambo och gifta sig. [55]
JK-ämbetet. [59]

Utrikesdepartementet

Kultur och information över gränserna. [56]
Biståndets organisation. [61]

Socialdepartementet

Föräldrautbildning. [5]
Hälsa- och sjukvårdspersonalen. [26]
Föräldraförsäkring. [39]
Kommunalt hälsoskydd. [44]

Kommunikationsdepartementet

1975 års danska och svenska öresundsdelegationer. 1. Öresunds-förbindelser. [18] 2. Öresundsförbindelser. Bilaga A. Ritningar. [19] 3. Öresundsförbindelser Bilaga B. Konsekvenser för företag och hushåll. [20]
Bemannning av fartyg. [21]
Fortsatt körkortsreform. [27]
Trafikpolitik-kostnadsansvar och avgifter. [31]

Ekonomidepartementet

Kapitalmarknadsutredningen. 1. Kapitalmarknaden i svensk ekonomi. [11] 2. Kapitalmarknaden i svensk ekonomi. Bilaga 1. [12] 3. Kapitalmarknaden i svensk ekonomi. Bilaga 2-4. [13].

Budgetdepartementet

Statlig personalutbildning. [41].
Konkurrens på lika villkor. [48].

Utbildningsdepartementet

Skolplanering och skolstorlek. Faktaredovisning och bedömningsunderlag. [4]
Utredningen om vissa vårdutbildningar inom högskolan. 1. Praktik-frågor-åtgärder i ett kort perspektiv. [15] 2. Ny vårdutbildning. [50]

Jordbruksdepartementet

1973 års skogsutredning. 1. Ny skogspolitik. [6] 2. Skog för framtid. [7]
Växtförädling. [23]
Ny renhållningslagstiftning. [24]
Miljökostnader. [43]
Svensk trädgårdsnäring. [51]

Handelsdepartementet

Ny konkurrensbegränsningslag. [9]
Regional konsumentpolitisk verksamhet. [16]
Hotell- och restaurangbranschen. [37]
Tvistlösning på konsumentområdet. [40]
Förbud mot investeringar i Sydafrika. [53]

Arbetsmarknadsdepartementet

Sysselsättningsutredningen. 1. Arbeta åt handikappade. [14] 2. Energi, strukturomvandling och sysselsättning. [22] 3. Kvinnors förvärvsarbete och förvärvshinder. [28] 4. Kommunernas medverkan i sysselsättningsplanering. [42] 5. Resor till arbetet. [57] 6. Regionalpolitiska stödformer och styrmedel. [62]
Arbete i jordbruk och trädgård. [29]
Jämställdhet i arbetslivet. [38]
Allmän arbetslöshetsförsäkring. [45]
Arbetsmarknadspolitik i förändring. [60]

Bostadsdepartementet

Etablering av miljöstörande industri. [25]
Brand inomhus. [30].

Industridepartementet

Energikommissionen. 1. Energi. [17] 2. Energi. Hälsa-miljö- och säkerhetsrisker. [49]
Expertgruppen för regional utredningsverksamhet. 1. Att främja regional utveckling. [46] 2. Att främja regional utveckling. Bilagedel. [47]
Riksdagens insyn i statliga företag. [63]

Kommundepartementet

Kyrkoministerns stat-kyrka grupp. 1. Stat-kyrka. Ändrade relationer mellan staten och svenska kyrkan. [1] 2. Stat-kyrka. Bilaga 1. Kyrkans framtida organisation. [2] 3. Stat-kyrka. Bilaga 2-12. Utredningar i delfrågor. [3]
Ny indelingslag för kommuner, landstingskommuner och församlingar. [32]
Regional utvecklingsplanering, länsplanering, vidgad länsdemokrati. [35]
Lägg besluten närmare människorna! [52]
Organisatoriska frågor inom länsstyrelserna. [58]

KUNGL. BIBL.
1978 -10- 27
STOCKHOLM

LiberFörlag
Allmänna Förlaget

ISBN 91-38-04423-4

ISSN 0375-250X